

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Høring om vigsling og liturgisk drakt for kantorer

Sammendrag

Kirkemøtet 2011 (KM09/11) vedtok å innføre skråstilt stola som vigslingstegn for diakoner etter at Bispemøtet 2010 (BM 03/10) hadde anbefalt dette i sin utredning om diakontjenesten og tjenestemønsteret i vår kirke. Bispemøtets uttalelse og sakens forarbeid var primært knyttet til forståelsen av diakontjenesten i forhold til det kirkelige embetet. Men Bispemøtet la også til at når det gjelder skråstola bør det «*gjelde tilsvarende for kateketer og kantorer*». Kirkemøtet 2011 ba derfor om at bruken av stola for vigslede kantorer og kateketer skulle fremmes for KM så snart som mulig. Kirkerådet fant at det var behov for å utrede kateket- og kantortjenesten nærmere, med sikte på bruk av stola som liturgisk drakt for vigslede medarbeidere. Disse vedtakene er gjengitt i kapittel 1 i dette dokumentet.

I kapittel 2 belyses hvordan den obligatoriske vigsling av kantorer i dag blir praktisert i bispedømmene, og hva slags liturgisk drakt som kantorene bruker. Det mangler i dag klare retningslinjer for liturgisk drakt for kantorer.

I kapittel 3 belyses ulike perspektiver på selve vigslingen av kantorer ut fra to nyere undersøkelser og ut fra debatten blant kirkemusikerne på 1990-tallet, da ordningen med obligatorisk vigsling av kantorer ble innført. Deretter følger et kapittel om hvordan nye kantorer i dag kan oppleve sin yrkesrolle (kap 4) og et kapittel om situasjonen for rekruttering til kantortjenesten (kap 5).

Til forskjell fra andre vigslede tjenestegrupper utdannes kantorene ikke i kirkelige institusjoner, men på musikkhøgskoler. Dette foreslås ikke endret, men det anbefales at kontakten med andre kirkelige tjenestegrupper styrkes i kantorutdanningen og at kirkens bestilling til utdanningsinstitusjonene klargjøres (kap 6).

I kapittel 7 gjennomgås kirkelige utredninger om vigsling og kirkens tjenestemønster, med særlig hensyn til kantortjenesten. VAK- utredningen (Vigsling av kantor) fra 1998 inneholdt en egen vigslingsliturgi for kantorer og profilerte «en tjeneste som er tilordnet menighetens lovsang og musikalske liv – en tjeneste utenfor rammen av det kirkelige embete.» I Malmbekktutvalgets utredning fra 2008, «En flerdimensjonal ordinert tjeneste», gikk flertallet inn for at kantortjenesten (og katekettjenesten) var en del av den ordinerte tjenesten. Denne utredningen ble ikke ført fram til høring og behandling i Kirkemøtet da Kirkerådet ba Bispemøtet om en avklaring av forståelsen av diakontjenesten i forholdet til prestatjenesten.

Til slutt i dette høringsdokumentet stilles det opp to alternative forslag til hvordan spørsmålet om vigsling av kantor og liturgisk tjenestedrakt kan løses i dag (kap 8). Disse to forslagene er satt fram for å tydeliggjøre hva dette høringsdokumentet mener valget bør stå mellom, og hvilket som foreslås for høringsinstansene. Det er det første

alternativet som fremmes som høringens forslag og som høringsinstansene skal gi sin støtte til, eller avvise:

Høringens forslag er:

Vigsling av kantor endres fra å være en obligatorisk vigslingsordning til å bli en *frivillig ordning med forbønn* ved inngangen til tjenesten som kantor i Den norske kirke. Forbønnshandlingen kan foretas av biskopen eller den biskopen bemyndiger til dette. Liturgien følger gjeldende ordning for «vigsling til kantortjeneste», men begrepet *vigsling* erstattes med *forbønn*. En korkappe (eller en svart *cassock*) kan brukes av alle kirkemusikere som liturgisk drakt, og med *røklin* (en kort hvit messeskjorte) over denne for dem som har hatt en slik forbønnshandling for sin tjeneste som kantor.

Det alternative forslaget til høringsforslaget er:

Vigsling av kantor forblir en *obligatorisk* ordning og forstås som en vigsling ved en biskop til en livslang tjeneste under biskopens særlig tilsyn. En skråstilt stola inngår som vigslingstegn over en alba. Stolaen kan ha et psalter (en slags harpe) som kjennetegn, tilsvarende malteserkors for diakoner.

Saksorientering

1. Sakens foranledning

Bispemøtet 2010

Bispemøtet behandlet i 2010 saken om Diakontjenesten i kirkens tjenestemønster og spørsmålet om liturgisk drakt for disse. I den forbindelse ble også spørsmålet om liturgisk tjenestedrakt for *kantor*er omtalt. Bispemøtet 2010 uttalte følgende (BM 03/10):

I liturgiske roller bærer diakonen liturgisk drakt. Bispemøtet mener at egenarten til diakontjenesten som vigslet stilling tilsier at diakonen bærer skråstilt stola. Dette bør gjelde tilsvarende for kateketer og kantorer. Det er Kirkemøtet som fastsetter liturgisk drakt for diakoner, kateketer og kantorer, og som eventuelt må gjøre vedtak om bruk av skråstilt stola for disse tjenestegruppene før dette kan tas i bruk.

Kirkemøtet 2011

Kirkemøtet 2011 drøftet saken Diakontjenesten i kirkens tjenestemønster (KM 9/11) på bakgrunn av Bispemøtets uttalelse. I Kirkemøtets vedtak heter det i punkt 3:

Diakontjenesten er en tjeneste som forutsetter vigsling. KM støtter BMs anbefaling om at vigslet diakon i liturgisk tjeneste bærer skråstola, jfr. BM 03/10, og ber om at innføring av skråstola forberedes til behandling i KM så snart som mulig. Både Bispemøtet og Kirkemøtet legger til grunn at stola er vigslingstegnet i vår kirke.

I merknadene til saken foreslo kirkemøtekomiteen at også vigslede kateketer og kantorer bærer skråstilt stola, og at stola for de tre tjenestegruppene burde utredes samtidig og fremmes for KM så snart som mulig:

Kallstanken hører til sentrum av en evangelisk-luthersk kirke og er et uttrykk for evangeliets åpenhet og raushet i den skapte verden. Når kallet er sentralt for diakonens tjeneste, blir det vendingen utover til de som kaller som blir viktig. På en slik bakgrunn blir det samtidig også naturlig at diakonen er den som synliggjør kallet og de andres nød i gudstjenesten. Derfor er det god grunn til at diakonen kan bære skråstola i tråd med BM 03/10 som anbefaler at vigslet diakon, kateket og kantor bruker skråstilt stola når de utfører liturgisk tjeneste. Den forståelsen av diakontjenesten som er lagt til grunn i BM 03/10 tilsier bruk av stola, som er vigslingstegnet i vår kirke. Bruken av stola for de nevnte tjenestegrupper bør utredes samtidig og fremmes for KM så snart som mulig.

Kirkemøtekomiteen viser med dette til Bispemøtets anbefaling om at både diakon, kateket og kantor bruker skråstilt stola når de utfører liturgisk tjeneste, og komiteen støtter dette. I vedtaket fra Kirkemøtet 2011 er det skråstola for diakoner som er tematisert, mens komiteen i sine merknader ber om at bruken av stola for alle de tre tjenestegruppene utredes samtidig og fremmes for KM så snart som mulig. En slik samtidig behandling av skråstilt stola for alle tre tjenestegruppene ble problematisert i den videre saksgangen, både av Nemnd for gudstjenesteliv og av

Kirkerådet. Forslaget om skråstola, som er noe nytt i vår kirke, ble fremmet i forbindelse med en bispemøteutredning og i et kirkemøtevedtak som primært handlet om forståelsen av vigslet *diakontjeneste* i vår kirke. En har ikke utredet kateket- og kantortjenesten på tilsvarende måte i disse organene.

Nemnd for gudstjenesteliv 2012

Nemnd for gudstjenesteliv (NFG) drøftet spørsmålet om skråstola for diakoner, kateketer og kantorer på sitt møte 19.-20. januar 2012. Protokollen fra dette møtet inneholder følgende kommentarer og vedtak (NFG sak 9/12):

NFG vil fremheve at stola er det avgjørende tegnet på vigsling, forstått som vigsling ved en biskop til en livslang tjeneste og hvor den vigslede står under biskopens tilsyn.

En alba er å forstå som en hvit dåpsdrakt som alle døpte i prinsippet kan bære, men som bæres sammen med stola som vigslingssymbol. I dag har verken kateketer, diakoner eller kantorer noe liturgisk draktsymbol på vigsling.

Spørsmålet om andre grupper enn diakoner skal bære skråstola, henger sammen med spørsmålet om hvilke tjenestegrupper som vigsles av en biskop til en livslang tjeneste.

NFG har også drøftet spørsmålet om man ut fra dette bør bruke andre betegnelser som f. eks. innvielse, velsignelse, forbønn og sendelse om den ordningen som i dag heter «Vigsling til fast kirkelig tjeneste», og som prostene forestår. NFG har også drøftet spørsmålet om vigsling av kantorer kan være en frivillig ordning, slik mange kantorer ønsker. Det ligger utenfor NFGs mandat å ta stilling til disse to spørsmålene. Det viktige for NFG er å tydeliggjøre stola (rettstilt eller skråstilt) som tegn på vigsling.

NFG tilrår:

- 1. At skråstola innføres som tegn på at diakoner er vigslet av en biskop til en livslang tjeneste og står under biskopens tilsyn. Selv om kateket- og kantortjenesten ikke er utredet slik diakontjenesten er, bør ikke dette hindre at Kirkemøtet i 2013 vedtar innføring av skråstola for diakoner.*
- 2. Under forutsetning av at biskopene i Den norske kirke vigsler kateketer og kantorer til en livslang tjeneste og de står under biskopens tilsyn, bør også disse bære skråstola. Om disse derimot ikke vigsles til en slik tjeneste, bør de ikke bære skråstola.*
- 3. Kateket-tjenesten og kantortjenesten utredes nærmere.*

Kirkerådet 2012

På denne bakgrunn gjorde Kirkerådet følgende vedtak i sitt møte 15.-16. mars 2012 (KR-sak 12/12):

1. Innføring av skråstola for diakon forberedes til behandling i Kirkemøtet så snart som mulig.

2. Kirkerådet anbefaler at det avklares nærmere hvordan liturgisk drakt for kantorer kan utformes på en måte som er egnet for å kunne utføre kantorens liturgiske tjeneste.

3. Kirkerådet ber om at kateket- og kantortjenesten utredes med sikte på bruk av stola som del av liturgisk drakt for vigslede medarbeidere.

Hvert av disse punktene i Kirkerådets vedtak krever en kommentar:

Til punkt 1: Etter en høring som ga bred tilslutning til innføring av skråstilt stola for diakoner, vedtok Kirkemøtet 2013 dette, uten å drøfte spørsmålet om skråstilt stola for kantorer og kateketer. Viktig for Kirkemøtet var at arbeidstakerorganisasjonene for kateketer og kantorer ikke hadde innvendinger mot å innføre skråstilt stola for diakoner før spørsmålet om skråstilt stola var utredet for disse to tjenestegruppene.

Til punkt 2: Kirkerådet mente at alba og skråstilt stola kunne by på praktiske problemer for kantorenes orgelspill og korledelse i gudstjenesten. Selve utformingen av albaen og skråstolaen måtte derfor gjennomtenkes.

Til punkt 3: Som det fremgår av vedtaket ba Kirkerådet om en *utredning* av kantortjenesten og katekettjenesten, og ikke bare om et saksfremlegg om utformingen av skråstilt stola for disse to gruppene. Bakgrunnen for dette var først og fremst å sikre seg at ikke rekrutteringssituasjonen, stillingsmønster innenfor henholdsvis kateket – og kantortjenesten eller andre forhold hadde endret seg på en måte som ikke gjorde det naturlig å innføre skråstilt stola for disse. For kateketenes del tenkte en særlig på rekruttering til tjenesten og det endrede stillingsmønsteret i den kirkelige undervisningen etter at mange trosopplærere har blitt tilsatt i forbindelse med Trosopplæringsreformen. For kantorenes del tenkte en også på svak rekruttering og på at Kirkemøtevedtaket fra 1998 om obligatorisk vigsling for nyutdannede kantorer - en ordning som skulle gjelde for dem som etter 1. juni 1999 påbegynte kontorutdannelsen - i liten grad har blitt gjennomført. Det var altså grunn til å avklare om dette har endret betingelsene for vigsling og en eventuell innføring av skråstilt stola for disse to tjenestegruppene.

Verken kantorenes eller kateketenes arbeidstakerorganisasjoner hadde innvendinger mot at deres vigsling og tjeneste skulle «utredes med sikte på bruk av stola som del av liturgisk drakt for vigslede medarbeidere», slik Kirkerådet vedtok. Tvert imot ønsket de å bli *utredet*, slik at kirkens ledende organer kunne se de behov disse tjenestegruppene har, og vurdere egnede tiltak. Derfor belyser dette høringsdokumentet spørsmålet om rekruttering til kantortjenesten, utdanningen og hvordan kantorene opplever sin tjeneste, kravet om vigsling og andre utfordringer de står overfor, før selve hovedspørsmålet om vigsling og skråstilt stola blir drøftet i kapittel 7. Her står utredningen om Vigsling av kantor fra 1998 (VAK-utredningen) sentralt, men ses også i forhold til de utredninger om kirkens tjenestemønster som har fulgt etter VAK-utredningen.

2. Vigsling av kantorer og deres bruk av liturgisk drakt i dag

Kort innledning om kirkemusikertjenestefeltet i Den norske kirke

Den norske kirke har ca. 1620 kirker fordelt over hele landet. Disse betjenes av 918 kirkemusikerstillinger per 1. desember 2012, fordelt på følgende vis: kvinner: 352, hvorav 237 var i deltidsstillinger (67 %), menn: 566, hvorav 311 (54 %) var i deltidsstillinger. Antall ansatte kirkemusikere var i 2012 på 895 og antall årsverk var 651. Hovedårsaken til at antall ansatte er høyere enn antall stillinger er at mange kirkemusikere har deltidsstillinger.

Den norske kirkes kirkemusikerprofesjon er en kunstfaglig profesjonsgruppe med et gjennomgående høyt kompetansenivå. Mange av kirkemusikerne driver et vekselbruk mellom rollen som kirkemusiker og foregangsfigur i det allmenne lokale musikk- og

kulturliv. Noen kombinerer sin stilling som kirkemusiker med å være lærer ved stedets kulturskole, eller allmenn skoleopplæring. Kirkemusikerne driver et betydelig undervisnings- og trosformidlingsarbeid gjennom blant annet ledelse av svært mange av korene i menighetene. Tallene fra 2005-2009 viser at kirken har ca. 1809 kor. Disse har 41.490 medlemmer. Dette vil si at hver menighet i Den norske kirke har i gjennomsnitt 1,5 kor, og at hvert kor har i snitt 22 medlemmer. (Høringsvar fra KR om *Kulturutredning 2014*, 28. juni 2013).

Plan for kirkemusikk ble vedtatt på Kirkemøtet i 2008 og har som hovedformål å styrke det kirkemusikalske livet i menighetene og kirkens formidling av tradisjonell og ny kirkemusikk. I *Kunsten å være kirke – Kulturmelding for Den norske kirke* fra 2005 understrekes også økt innsats på det kirkemusikalske feltet. Kirkemusikeren har en helt sentral funksjon i samhandling mellom kirkelig og annen kulturutøvelse, og er en brobygger mellom kirken og samfunnet. Behovet for å styrke det kirkemusikalske arbeidet i Norge gjennom nettverksbygging og koordinasjon av oppgaver på lokalt, regionalt og nasjonalt plan er tydelig i et felt hvor over 55 % av stillinger er deltidsstillinger.

I Kirkerådets høringsuttalelse i 2013 til Kulturmeldingen (Enger-utvalget) foreslås det blant annet at det ved hvert bispedømmekontor og i Kirkerådet bør være en kirkemusikalsk konsulentstilling. I Kirkerådet ble en slik stilling opprettet i 2013.

MFO-medlemsundersøkelsen: om vigsling

Musikernes fellesorganisasjon (MFO) gjorde i 2013 en medlemsundersøkelse blant kirkemusikere. 383 av 525 inviterte medlemmer svarte på undersøkelsen, noe som gir en svarprosent på hele 73 %. Formålet med undersøkelsen var å få et bedre bilde av hvordan kirkemusikere opplever sin arbeidssituasjon, og resultatene vil MFO bruke i kontakten med KA og Kirkerådet for å bedre MFOs tjenester til kirkemusikerne. Et flertall på 57 % av de spurte har full stilling som organist, og hele 75 % svarer at de har høyskoleutdannelse som kirkemusiker. I forhold til hele gruppen av kirkemusikere i Den norske kirke, i dag ca. 895 personer fordelt på ca. 650 årsverk, er gruppen med full kantorkompetanse særlig sterkt representert i svargruppen i forhold til andre kirkemusikere. En rapport om undersøkelsen er presentert i bladet *Norsk kirkemusikk*, nr. 4, 2013, s. 33–40.

MFO-undersøkelsen gir viktige detaljer om hvordan kirkemusikere opplever sin arbeidssituasjon, heriblant hvilket forhold de har til vigsling og tjenestedrakt. Av de gitte svar i undersøkelsen, viser materialet at 23 % av kantorene er vigslet. I Hamar bispedømme er ca. 11, 6 % vigslet, mens i Stavanger er ca. 50 % vigslet, og antakelig alle som er utdannet etter 1999 er blitt vigslet i dette bispedømmet. Stavanger, som eneste bispedømme, krever vigsling for fast ansettelse som kirkemusiker.

I undersøkelsen fikk de som ikke er vigslet også anledning til å oppgi grunner til at de ikke ønsker vigsling. Mange mener at det er «unødvendig» og at det «ikke har noen betydning» for tjenesten. Flere i undersøkelsen ytrer sterk motstand, mens andre mener det er demotiverende at initiativet til å bli vigslet skal komme fra dem selv og ikke fra arbeidsgiver eller biskop.

Undersøkelsen tallfester ikke hvor mange som burde ha vært vigslet som nyutdannede, og hvor mange som har valgt å gjøre det frivillig. MFO har i arbeidet med denne utredningen sterkt fremhevet at vigsling av kantorer må være frivillig, for å ivareta de ulike oppfatninger blant kirkemusikere om nåværende vigslingsordningen, og at flere

(særlig utenlandske arbeidstakere) ikke kan vigsles da de hører andre trossamfunn til. I følge statistikk som siteres i *Kunsten å være kirke* (2005, s. 76) besto kirkemusikerstanden i Norge av 892 personer, hvorav ca. 120 var av utenlandsk bakgrunn. Selv om det ikke finnes oppdaterte tall på dette, er det grunn til å tro at det i dag er et høyere antall kirkemusikere med utenlandsk bakgrunn. Hvor mange av disse som er medlemmer av Den norske kirke, vites ikke.

MFO-medlemsundersøkelsen: om liturgisk tjenestedrakt

MFO-undersøkelsen gir opplysninger om bruken av tjenestedrakt hos kirkemusikerne. Her svarer 16 prosent av respondentene at de bruker alba (en fotlang kjortel som er lukket med innsnevrete armer, og kan bæres med et hvitt *singulum* eller tau). 10 prosent svarer at de bruker *cassock* eller *soutane* (en sort, alminnelig lang kledning med enten enkelt eller dobbelt radet lukning) sammen med røklin (*superpellicium/surplice/cotta*), en hvit lukket kjole med vide armer som kan tas på over hodet. 5 prosent bruker kordrakt (basert på ulike *cassock*- eller *soutane*-former) mens 73 prosent bruker «annen type drakt», i hovedsak sivilt tøy som dress eller liknende. Enkelte bruker ulike drakter avhengig av situasjon, noe som forklarer responsfordelingen. Blant *vigslede* kantorer bruker hele 46 prosent alba, mens 15 prosent bruker *cassock* og røklin, 8 prosent kordrakt og 40 prosent bruker annen type drakt, med andre ord sivilt tøy. Blant de ikke-vigslede kantorer og organister bruker de aller fleste sivilt tøy.

Oppsummering og anbefalinger

Det kommer tydelig frem i MFO-undersøkelsen at vigslede kantorer bruker liturgisk drakt i høyere grad enn andre kirkemusikere. Og selv om det i dag ikke er utformet retningslinjer for liturgisk drakt, er en felles form for liturgiske drakt for vigslede kantorer ønskelig, slik at den fremstår som et felles vigslingstegn. Høringssvarene vil kunne veilede arbeidet for å klargjøre hva som ville være en passende drakt.

I de mange menighetene hvor det allerede brukes kordrakt, ville den være et passende utgangspunkt (uansett fargevalg) i kombinasjon med et høvelig vigslingstegn. Bruk av kordrakter blant kirkemusikere er veletablert praksis blant kirkemusikere i mange kirkesamfunn over hele verden.

En alternativ løsning ville være den alminnelige tjenestedrakten alba, som kunne kombineres med skråstola som vigslingstegn, hvor psalteret er kjennetegnet for kantorstolaen, på linje med malteserkorset for diakoner. I så fall må det utredes løsninger som ivaretar praktiske hensyn med henblikk på hvordan stolaen eventuelt kan festes uten at det hindrer fri bevegelse ved orgel/klaverspill og kordireksjon.

3. Vigsling som et konstituerende, funksjonelt og personlig anliggende

Solveig H. Christensen påpeker i sin doktoravhandling fra 2013 (*Kirkemusiker – kall og profesjon. Om nyutdannede kirkemusikers profesjonelle livsbetingelser*. NMH-publikasjoner 2013:3, Oslo) at til tross for at obligatorisk vigsling er vedtatt av Kirkemøtet og nedfelt i både studieplan og tjenesteordning, er det svært få nyutdannede som vigsles. Spørsmålet om vigsling er også lite tematisert i utdanningen av kantorer. Når en argumenterer for eller imot vigsling bør en også skjelne mellom *konstitusjon*, *funksjon* og *person*:

Den *konstitusjonelle* argumentasjonen handler om kirkens grunnleggende oppdrag: å formidle evangeliet og forvalte sakramentene. Det er dette kirken som institusjon er til

for, det er dens selvforståelse. Da er spørsmålet om kantorens tjeneste hører med i det som *konstituerer* kirken. Før innføring av obligatorisk vigsling for kantorer ble dette besvart fra kirkelige myndigheters side med at kirkemusikerne *ikke* hørte til kirkens grunnleggende oppdrag eller embete forstått ut fra tjenesten med ord og sakrament slik det er beskrevet i Confessio Augustana artikkel V (CA V). Likevel skulle vigsling være obligatorisk. Dette mener Christensen har skapt en uklarhet i kantorgruppen med hensyn til vigsling. (Se mer om dette i kapittel 7 i høringsdokumentet) Tilsvarende gjelder vigsling til kateket og diakon som også er stillinger med obligatorisk vigsel uten at deres tjenester er avledet av CA V. Plan for kirkemusikk har en klar forståelse av kirkemusikkens sentrale rolle dog uten at tjenesten knyttes opp til embetet i CA V.

Den *funksjonelle* argumentasjonen handlet om hvordan oppdraget kan formidles på en mest mulig hensiktsmessig måte, det vil si hvordan kirken som organisasjon ser ut. Her var det i vigslingsdebatten på 1990-tallet et tydelig ønske blant kirkemusikerne om at en ønsket likestilling med kateketer og diakoner. Dette har heller ikke vært avklart. Det er tydelige forskjeller i ordlyden mellom vigsling til diakon og kateket - og vigsling til kantor.

Den *personlige* argumentasjonen handler om personlig kallsbekreftelse og synliggjøring av kirkemusikeren som kall og profesjon. I intervjuene i Christensens avhandling vektlegger de nyutdannede informantene det personlige aspektet ved vigslingen. De legger vekt på tjenesten, hvor tilhørighet og trofasthet til kirken er viktigst. Det er ingen undertoner av godkjenning eller sertifisering i deres tilnærming, men derimot sees vigslingen på som en «fin handling». Det rituelle har med andre ord betydning – det rituelle markerer tilhørighet.

Christensen påpeker at i debatten på 1990-tallet om vigsling av kantorer krysser disse tre argumentasjonslogikkene hverandre til stadighet. Hun konkluderer også med at vigslingsforståelsen ble «et kompromiss som både profesjonsgruppen og de teologisk toneangivende røstene kunne enes om, men som egentlig ingen var fornøyd med. I praksis har det vist seg å være en forståelsesmessig hybrid som først og fremst har tydeliggjort hva kirkemusikeren *ikke* er» (Christensen s 252). Denne tematikk vil bli nærmere belyst i kapittel 7 i høringsdokumentet.

Vigsling og utdanning

I tilknytning til vedtaket om innføring av vigsling i 1998 ble Kirkerådet bedt om å utrede de utdanningsmessige konsekvensene av å innføre vigsling (KM 10/98 punkt 6). En slik utredning finnes imidlertid ikke, og informantene i Christensens undersøkelse forteller at temaet vigsling nesten ikke er til stede i utdanningen, noe som også bekreftes av både bachelorstudenter og videreutdanningsstudentene i Trondheim 2012-2014, og i samtaler med undervisningsledere i Bergen, Trondheim og Oslo. I den grad vigslingstemaet berøres, handler det i følge dem om *at* den finnes, men lite om *hva* den er eller representerer. Som forutsetning for vigslingsvedtaket lå dessuten «Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for kantor» som ble vedtatt i 1996 (revidert i 2005). Dermed er det også en uløselig binding mellom formell kvalifikasjon og vigsling.

Vigsling av kantorer ble vedtatt av Kirkemøtet i 1998, med virkning fra 1. juni 1999. For kirkemusikere som påbegynte sine kirkemusikkstudier i 1999 eller senere, er vigsling obligatorisk. For de øvrige kantorene er vigsling frivillig. Til tross for at vigsling ble gjort obligatorisk og at innføringen var et resultat av en langvarig kamp fra

kirkemusikerne selv, vigsles kantorer i forholdsvis liten grad, noe som også MFO-undersøkelsen viser.

Kantor og organist

Å tilsettes som kantor forutsetter at man fyller kvalifikasjonskravet i tjenesteordningen, fastsatt av Kirkemøtet. Rent formelt er kirkemusiker betegnelse på kvalifikasjonen, mens kantor er stillingen man går inn i. Dersom man ikke tilfredsstiller kvalifikasjonskravet, det vil si ved annen utdanning enn godkjent fireårig kirkemusikkutdanning, kan man tilsettes som organist. Språklig sett er dette nokså forvirrende, fordi det å ikke ha godkjent utdanning svært ofte vil si å ikke ha tilstrekkelig med orgel i fagkretsen. Da kalles man altså organist. Den eneste dekkende fellesbetegnelse for yrket er dermed *kirkemusiker*. Imidlertid ser vi at begrepene kirkemusiker, kantor og organist brukes om hverandre. Dette handler om to ting: For det første kom distinksjonen mellom kantor og organist formelt sett først med tjenesteordningen i 1996. Før dette het alle organister, også de med dagens kantorkompetanse. For det andre; organist er en svært innarbeidet yrkesbenevnelse. 15 år etter at tjenesteordningen ble innført, er det fremdeles *organist* som lever på folkemunne.

Debatten om vigsling blant kirkemusikere på 1990-tallet

Debatten forut for innføring av en egen vigslingsliturgi for kantorer, slik det er for prester, diakoner og kateketer, ble i hovedsak anført av representanter for profesjonsfeltet (kirkemusikerne) og yrkesfeltet (ulike kirkelige instanser). Profesjonsfeltets stemmer var først og fremst Norsk kantor- og organistforbund (NKOF), eller de kirkemusikerne som brukte NKOFs tidsskrift *Norsk kirkemusikk* som talerør for sin argumentasjon. Yrkesfeltets stemmer var (og er) først og fremst kirkens rådsorgan, biskopene, de kirkelige fagforeninger og arbeidsgiverorganisasjon.

I Apelands avhandling *Kyrkjemusikkdiskursen* (Sigbjørn Apeland, *Kyrkjemusikkdiskursen: Musikklivet i Den norske kyrkja som diskursiv praksis, dr.art.-avhandling*, Universitetet i Bergen, 2005, se <https://bora.uib.no/handle/1956/656>) omtales vigsling av kirkemusikere. Apeland presenterer tre interessegrupper i vigslingsdebatten: de som var for, de som var mot og de som var likegyldige til vigsling. De som var for vigsling ønsket kirkemusikeren inn som en del av det som ble beskrevet som det kirkelige embetet ut fra CA V. Her ser det ut til at embetet først og fremst er forstått som en form for *privilegert tilhørighet*. Den andre gruppen argumenterte mot vigsling med begrunnelse i det allmenne prestedømmet: alle har del i det samme oppdrag. Den tredje gruppen var likegyldig til hele debatten med begrunnelse i sin selvforståelse som musiker, ikke kirkelig medarbeider (Apeland 2005: 250).

Oppvurdering av kirkemusikertjenesten

Blant de viktige grunnene for innføring av vigsling på 1990-tallet nevnes oppvurdering av kirkemusikertjenesten. En ønsket å styrke kirkemusikernes profil som menighetsarbeidere og gi dem en mer sentral plassering i kirkebildet og større innflytelse (Størdal 1996:43-44). Dette underbygges av Ivar Mæland: «vigsling handler om å gi kirkemusikken troverdighet og kirkemusikeren sin rettmessige plass i kirkebildet» (Mæland 1995:47). Ikke alle var enig med Mæland. Det ble argumentert mot vigsling med en generell uklarhet om hva vigsling egentlig er, de mulige krav til livsførsel, stigmatisering av dem som ikke ønsker å vigsles, utvikling av et A-lag og et B-lag blant kirkemusikere og at obligatorisk vigsling ville kunne påvirke rekrutteringen

i negativ retning (Størdal 1996). Tydeliggjøringen av kirkemusikernes doble identitet som kirkearbeidere og musikkarbeidere ble også tillagt stor vekt.

Vigsling som et personlig anliggende

«Dypest sett handler ... [vigsling] om kirkemusikernes selvforståelse», er et typisk utsagn for denne tilnærmingen (Størdal 1996). Presteforeningen tilhørte dem som støttet innføring av vigsling med vekt på det individuelle aspektet: «Gjennom vigslingen uttrykker kirken sitt kall til kirkemusikeren. Han eller hun får på sin side en klar identitet som kirkens tjener gjennom denne handlingen, med de forpliktelser som er uttrykt i vigslingsordningen» (Presteforeningens uttalelse om vigsling, gjengitt i *Norsk kirkemusikk* 08/1993:26). Dette aspektet er det som tydeligst korresponderer med vigslingsliturgien. Kirken kaller, kirkemusikeren bekrefter. Dette gjør vigslingen til en ordning som forener individuelle og institusjonelle perspektiver, – der kallet er det som binder det individuelle og det institusjonelle sammen.

Imidlertid slår profesjonsgruppen sprekker også i møte med kallsperspektivene. Noen hevdet at det å være kirkemusiker først og fremst er å være musiker og ikke en kirkelig tjener slik som prest, kateket og diakon er (Amundsen 2000). Trond Kverno la vekt på utdanningens ansvar for å utvikle en dobbel kirkemusikeridentitet, som både kunstner og kalt: «Det må være klart at for å få en rekruttering som holder, må yrket/tjenesten ha en utdanning som gir faglig trygghet, god musikkfaglig identitet, stabilitet i forhold til yrkesvalg, og dessuten gi en utrustning som garanterer tjenesteforståelse i et helhetlig perspektiv, samt kallsbevissthet» (Kverno 1997:15).

Hvordan kantorer opplever sin yrkesrolle

Kirkemusikernes forståelse av profesjonsutøvelsen

Kirkemusikkutdanningen utruker og kvalifiserer studenter for å kunne dekke flere ulike oppgaver; disse fremstilles blant annet i *Plan for kirkemusikk*. Her fremstilles kirkemusikertjenesten som en allsidig tjeneste som berører de fleste deler av kirkens liv, ikke bare de opplagt musikalske. Dokumentet beskriver ikke bare kirkemusikeren som kirkemusiker, men også som pedagog, musikkterapeut, relasjonsbygger, organisator og leder. Christensens informanter bekrefter langt på vei forventninger til en slik allsidig kompetanse. Ut fra hva informantene forteller beskriver Christensen fire tydelige kirkemusikerroller: gudstjenestemusikeren, tusenkunstneren, jukeboxen og håndverkeren.

Christensen understreker at beskrivelsen av disse fire rollene er «litt karikert». Da de ble gjengitt i bladet *Norsk kirkemusikk* (nr 4,2013), ble de i etterfølgende nummer fulgt opp med respons fra representanter for utdanningsinstitusjonene, som kjente seg igjen i problemstillingene med de mange og ulike forventningene til kirkemusikeren. Samtidig ble det påpekt at dette ikke er ukjent hos andre nyutdannede yrkesgrupper (*Norsk kirkemusikk* nr 5,2013). Det ble også advart mot å forsøke å fylle «tusenkunstnerens» rolle.

Gudstjenestemusikeren

Gudstjenesten og de kirkelige handlingene er kirkens primære praksis. Derfor er også gudstjenesten og annen musikkformidling i kirkens liturgier sentral i *Plan for kirkemusikk* (Kirkemøtet 2009). Gudstjenestereformen i Den norske kirke er omfattende og åpner for stor frihet i forhold til valg av musikalsk profil. Liturgivalgene spenner fra gregoriansk til rapp. Menighetsrådene skal beslutte hva slags liturgi menigheten skal bruke, med kirkemusikeren som rådgivende og utførende ledd. Også i møte med prestene opplever flere det som positivt å utfolde seg som fagpersoner. Prestene ønsker

seg en musikkfaglig ressursperson, en som kan være med å tenke og planlegge helhetlig, særlig i forhold til gudstjenesten.

Tusenkunstneren

Tusenkunstnerrollen knyttes av Christensens informanter til menighetsbyggerrollen som også er viktig for mange kirkemusikere. I menighetsbyggerrollen kan man være både som musikkarbeider og miljøarbeider. Det fordrer imidlertid at tusenkunstneren i dem aktiveres. Informantene snakker mye om frustrasjoner knyttet til det mangfold av oppgaver de forventes å gjøre. Både arrangement av menighetsmiddager og frakt av hoppelott viste seg å inngå i de forventede arbeidsoppgavene. Det er likevel ikke bare negativt å være tusenkunstner, men det er slitsomt og man mister fokus på sin tiltenkte rolle. Særlig der man er alene som musiker kan det se ut til at det er lett å havne i ikke-musikkfaglige roller.

Jukeboxen

Mye av kirkemusikerens tid er bundet opp til kirkelige handlinger som begravelser og vielser. Det å være gudstjenestemusiker og det å være seremonimusiker kan være to helt forskjellige ting. Tre av informantene beskriver seg selv som en jukebox i møte med det seremonielle, og da særlig begravelser. De skal på kort varsel stille opp og har liten mulighet til påvirkning eller deltakelse. De skal levere en vare – som om de var en jukebox. Det oppleves som begrensende for mange kirkemusikere. Christensens informanter uttrykker et stort engasjement både i forhold til kirken som institusjon og enkeltrelasjonene profesjonsutøvelsen bringer dem inn i. Men i forhold til seremonielle oppgaver opplever de ofte å bli tatt ut av enhver tilhørighet, noe som er forstyrrende både i forhold til forestillingene de hadde med seg inn i profesjonsutøvelsen og engasjement de ønsker å legge ned i utøvelsen.

Håndverkeren

Christensen understreker at kirkemusikere med tradisjonell kirkemusikkutdanning er enige om hva utdanningen har gjort dem mest kompetente til: å spille orgel. De praktiske ferdighetene knyttet til orgelet beskrives som uvurderlig viktige. Det gjelder både litteraturspill, improvisasjon og liturgisk spill. Å være gode håndverkere knyttes til musikeridentiteten. Håndverk innebærer mer enn en materiell ferdighet. Det refererer også til deres evne til å uttrykke seg kunstnerisk og å være en helhetstenkende, relasjonelt orientert utøver. Den helhetstenkende utøveren sier at han eller hun ønsker å gjenkjennes på verdier som kvalitet, mangfold, samarbeidsevner, tilstedeværelse, allsidighet – foruten godt håndverk. Også som korledere møter vi håndverkeren. Håndverket 'å synge' er høyt skattet av alle, og mange kirkemusikere påpeker at dette er et område de skulle ønske seg enda bedre skolering i. De knytter utdanningens sangundervisning først og fremst til deres arbeid med kor, selv om intensjonen i utdanningen er også rettet mot sangstemmen som instrument.

Kvalifikasjoner og kompetansekrav

Når Christensens nyutdannede informanter beskriver forholdet mellom profesjonsforberedelsen og profesjonsutøvelsen, er det særlig to forhold de bringer frem. Det ene er forholdet mellom formell kvalifikasjon og reelt kompetansebehov. Kan de det de trenger å kunne? Og kan de mye som de ikke får anvendt? Det andre er møtet med folks holdninger. Det er ikke noe man på en enkel måte kan forberede kommende kirkemusikere på. Yrkesfeltet representerer mange ulike forventninger. Det er mange meninger om hva en kirkemusiker skal gjøre og mange som legger føringer, noe som utvilsomt kan være slitsomt.

Videre peker mange utsagn i retning av at hverdagen for en kirkemusiker fortoner seg nokså annerledes enn det bildet som skapes i utdanningen. For enkelte oppleves ikke dette som noe stort problem å forholde seg til, men flere uttrykker frustrasjon over misforholdet. Frustrasjon fordi de på den ene siden brenner for så mye som de ikke får omsette i sin profesjonsutøvelse, på den andre siden fordi de ikke føler seg kompetente for deler av den profesjonsutøvelsen som yrkesfeltet faktisk forventer. Som nyutdannet er læringskurven bratt, de profesjonelle kompromissene mange og den profesjonelle forståelsen stadig på leting etter nye festepunkt (Time 1997:184). Christensen påpeker at både bruksklaver, samspill og kor går igjen på nyutdannedes liste over savn. Det interessante er at flere av emnene de nevner inngår i studieplanen. Men innholdet oppleves ikke profesjonsrettet. Emnenes innhold kan oppleves som løsrivet fra yrkeskonteksten der de skal anvendes – i lokalmenigheter i Den norske kirke.

Praksissorg

De fleste av Christensens informanter er mest opptatt av mangelen på samsvar mellom utdanning og arbeid. Det er utfordringen de står i hver eneste dag. For å beskrive den sjokkerte overgangen fra utdanning til arbeid, benyttes ofte beskrivelsen *praksissjokk* (Senter for profesjonsstudier 2008, Kunnskapsdepartementet 2011-12, Smeby 2008). Dette er en kjent beskrivelse for mange nyutdannede i ulike yrker og også beskrevet som en sterk opplevelse hos mange nyutdannede kirkemusikere. Dette ordet forteller likevel bare en halv sannhet. Praksissjokk har undertoner av fravær av kunnskap. Men det er ikke slik at de nyutdannede kirkemusikerne mangler kunnskap. De besitter masse kunnskap, ikke minst på det klassiske, tradisjonstunge repertoaret – både i form av innsikt og praktiske ferdigheter. Men slik kunnskap etterspørres i liten grad, i følge informantene. Det betyr ikke dermed at den ikke er viktig. Det forutsetter imidlertid fra utdanningens side at man kontinuerlig stiller spørsmål om hva og hvem kunnskapen den formidler skal være viktig for.

I møte med nyutdannede kirkemusikers erfaringer velger Christensen å erstatte ordet *praksissjokk* med *praksissorg*: Sorgen over at de ikke kan innfri forventninger de knapt nok visste fantes. Sorgen over at det som motiverte dem til å søke kirkemusikkstudiet, ikke lenger ser ut til å være de primære, musikalske drivkreftene i menighetene. Sorgen over at all deres kompetanse ikke utnyttes slik den kunne. Sorgen over at interessen for den tradisjonelle kirkemusikkarten blir mindre og mindre. Sorgen over til stadighet å måtte kompromisse på musikalsk kvalitet. Sorgen over den manglende forståelsen for at kirkemusikeren er noe mer enn musikalsk krydder. Det tar tid når man skal lære bort musikalske tradisjoner som det har tatt århundrer å bygge opp, så som Den norske kirkes salmetradisjon.

Oppsummering

Kirkemusikeren skal fylle mange roller, oppgaver og imøtekomme manges forventninger, noe som understrekes i *Plan for kirkemusikk*. Andre deler av planens temaer er langt mer i bakgrunnen. Gudstjenesten som kirkemusikalsk nerve er en fellesnevner for livet i yrket. Her er engasjementet stort, den profesjonelle forståelsen er samsvarende hos kirke, utdanner og nyutdannet. Her er både gudstjenestemusikeren og håndverkeren virksom. Den kanskje mest krevende oppgaven for mange er likevel å imøtekomme sine egne forventninger. Det er når de profesjonelle forestillingene de hadde med seg inn i, gjennom og ut av utdanningen møter den profesjonelle hverdagen at det profesjonelle skjønn utfordres: Hvordan balansere mellom rollene? Hvordan imøtekomme andre uten å gå på bekostning av sin egen integritet? Hvordan vurdere, hvordan prioritere og hvordan fylle sin plass i yrkesfeltet?

4. Rekruttering til kantortjenesten

Selv om tjenesteordningene for diakoner, kateketer og kantorer setter rekruttering til disse tjenesteområder i Den norske kirke inn i en arbeidslivskontekst, men uten forpliktelser for partene, har flere sentrale instanser, heriblant KA (i utredningsdokument *Mangfold og egenart*, 2007) og MFO påpekt at rekruttering til ikke-klerikale stillinger er et neglisjert område. Ulike tiltak som fungerer og har fungert er oftest personavhengige, og de har i liten grad vært samordnet. De viktigste rekrutteringsfora vil alltid være den lokale gudstjenesten og offentlig samtale om og formidling av musikk i kirkene. Det er i menighetene levende kirkemusikk formidles. I menighetens liv kan man både vekke, begeistre eller dempe interessen for kirkemusikk og kirkemusikkutøving. Mange kirkemusikere oppgir selv at det er et personlig møte med musikk i kirken som har bidratt til deres yrkesvalg.

Rekruttering til kantortjenesten og kirkemusikeryrket har likevel fått mye oppmerksomhet i løpet av de siste ti år. Flere prosjekttiltak har blitt satt i gang lokalt og nasjonalt, særlig gjennom arbeid rettet mot å utfylle yrkeskompetanse blant utenlandske arbeidstakere og kirkemusikere uten formell kompetanse. Utdanningsinstitusjonene har ikke praktisert felles rekrutteringstiltak, men har ulike profileringsforetakender, og det er heller ikke gjort noen undersøkelser av disses effektivitet. Det er grunn til å tro at ut fra dagens stillingsbehov og kravet om kvalifisert arbeidskraft (jfr. Tjenesteordning for kantorer), vil rekrutterings-utfordringene fortsette. MFO-undersøkelsen viser at over 60 % er over 46 år, og av disse er ca. 19 % over 60 år.

Situasjonen i yrket føyer seg inn i en generell samfunnsmessig utfordring knyttet til en aldrende befolkning, men det er også egne utfordringer på sektoren som ikke utelukkende er knyttet opp mot de generelle samfunnsmessige utfordringene. Disse er blant annet ubekvem arbeidstid og andre arbeidsforhold, lønnsnivået, kirkens posisjon i samfunnet, identifikasjon som musiker eller tjenestegjørende kristen, og disponibel instrumentpark.

Eksisterende rekrutteringstiltak

1. Orgelklubber og kulturskolesamarbeid

Strategiske tiltak for å skape interesse for kirkemusikk blant barn og unge har vært vektlagt over lang tid. Rundskriv 15/02 fra KA er rettet mot involvering av barn i kirkemusikalske aktiviteter, og samarbeid mellom kulturskoler og kirken.¹ KAs anliggende var en langsiktig strategi med lokale og sentrale aktører. Ved å kombinere regulert kulturskolearbeid med kantoryrket, kunne man dra nytte av ulike kompetanser, og eventuelt selge eller bytte tjenester på dette feltet. Selv om dette i liten grad er blitt praktisert, har fokuset på barn og orgelundervisning båret frukter gjennom ulike orgelskoler som har blitt til siden 2003. Orgelklubben Ferdinand (20 medlemmer, ledet av Amund Dahlen), er det første av fire orgelskoler for barn og unge i Norge. Disse orgelskoler eller klubber (Orgelskole i Re, ved Bjørn Vidar Ulvedalen (20 medlemmer), Orgelklubben Fridtjov (i dvale), og Orgelklubben Ludvig, ved David Scott Hamnes (25 medlemmer) danner en bro mellom kulturskoleopplæring og kirkens tros- og tradisjonsformidling, og tar barnets interesse for orgel på alvor. Ved å gi oppgaver under gudstjenesten til medlemmer, rustes og ansvarliggjøres disse til liturgisk tjeneste samtidig som man også fokuserer på det å musisere. Det er blitt produsert undervisningsmateriell av Bjørn Vidar Ulvedalen (*Preludium*, i fem

¹ KA-rundskriv 15/02 av 22. mai 2002, Rekruttering til kyrkjemusikk. Se <http://www.ka.no/sok/artikkelvisning/article/7421>

bind, utgitt av Cantando 2011). Disse heftene brukes aktivt også i trosopplæringsøyemed, blant annet med orgelkonfirmanter.

2. *Talentutviklingsprogrammer*

Både Grieg akademiet, NTNU og Norges Musikkhøgskole har talentutviklingsprogrammer for unge musikere som også kan søkes av organister. Noen få er blitt tatt opp med orgel som hovedinstrument i alle tre byer. Andre arenaer hvor unge organister får utvikle seg, er kurs for orgelspirer for barn over 13 år ved Norsk orgelfestival i Stavanger, Bodø Internasjonale Orgelfestival samt Orgelfest i Trondheim.

3. *Konsertering og institusjonsprofileringer*

Kantorstudentdeltagelse i konserter, gudstjenester og festivaler er med å styrke bevisstheten i befolkningen.

4. *Trosopplæringstiltak*

Orgelkonfirmanter er et tiltak som begynner å få fotfeste flere steder i landet, blant annet i Nidaros, Tønsberg og Bjørgvin. Det er et alternativt undervisningsopplegg for konfirmanter som kan gjøre deltagelse i, og eierskapet til gudstjenestene mer bevisst og aktivt.

Den omfattende korvirksomheten blant barn og unge spiller også en viktig rolle for rekruttering til kirkemusikerutdanningene.

Det er et latent behov for koordinert og målrettet rekrutteringsarbeid til kirkemusikertjenesten. Et utredningsarbeid knyttet til en tilpasset «Veien til kantortjenesten», basert på samme modell som «Veien til prestetjenesten» (VTP) kan være en måte å videreutvikle dette arbeidet.

5. Utdanning til kantortjenesten

Hva betyr musikkertjenesten for kirken?

Kirkemusikertjenesten er viktig for kirken. Kirkens kulturmelding (*Kunsten å være kirke*, 2005) oppvurderer musikkertjenesten.

I *Kunsten å være kirke* påpeker Svein Aage Christoffersen at:

«(...) kirken har en tilbøyelighet til å oppfatte den kunstneriske bearbeiding av kristen tro og tradisjon som sekundær. Ordets primære uttrykksform er fremdeles ordene, og kunsten blir i beste fall bare en illustrasjon» (2005:19). Samme sted kommenterer han sin egen analyse slik: «Kunsten illustrerer imidlertid ikke ordene, men fortolker Ordet. En kirke som overser dette, blir en uttrykksfattig kirke.» Kirkemusikkertjenesten har klare pedagogiske elementer iboende i sin formidlingskarakter, og er aldri kun et teknisk hjelpemiddel. Både abstrakt musikk, tekstformidling i salmer og hymner, samt kor- og elevarbeid inneholder estetiske formidling som også har diakonal karakter, som omsorg for bredden i det sant menneskelige.

Kirkemusikerne står også sentralt i formidlingen av tro og tradisjon til barn og unge. En rekke tiltak i trosopplæringsreformen inkluderer gudstjenester, korvirksomhet, salmer og andre tiltak hvor kirkemusikerne er sentrale medarbeidere. Det kontinuerlige kor og musikkarbeidet er en uvurderlig del av kirkens arbeid blant barn og unge

Sammen med prestene har kirkemusikerne hovedansvar for både opplæring og implementering av *gudstjenestereformen* (jfr Gudstjenesteboken 2011, Alminnelige bestemmelser pkt 14, 52 og 73).

I kompetanseutredningen om kirkemusikertjenesten *Mangfold og egenart* (2007) står følgende:

Kirken og kunsten har [...] en relasjon gjennom et felles anliggende i det å fortolke menneskelivet ut fra den til enhver tid rådende kontekst. Begge utfordrer og går utover det dagligspråket umiddelbart kan uttrykke, og det som kan gripes med fornuften. Både når mennesket skal erkjenne og uttrykke innholdet i eksistensielle og religiøse spørsmål, er det avhengig av å bruke symboler og bilder. Derfor er ikke en refleksjon rundt kirkens bruk av kunstneriske virkemidler bare et spørsmål om å nå frem til en spesifikk målgruppe og fange deres oppmerksomhet. Kulturell nysgjerrighet og åpenhet handler også om kirkens evne og mulighet til å se seg selv, troen og menneskelivet med størst mulig bredde og dybde. Det handler også om kirkens behov for å tilegne seg et uttrykksmangfold stort nok til å uttrykke de kontraster den er satt til å formidle og levendegjøre (Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon 2007:34).

Utdanningsmodeller og vektlegging av ulike fag er med på å informere om hva en kirkemusikerstilling akter å være. I tillegg har alternative utdanninger dukket opp etter årtusenskiftet. Den tradisjonelle kirkemusikkutdanningen har formelt sett fremdeles monopol på å kvalifisere for kantorstillinger i Den norske kirke, men realiteten tilsier at mange menigheter ansetter kirkemusikere med alternativ kvalifikasjon, selv om tjenesteordningen krever bestemte kvalifikasjoner. For noen menigheter er dette et utslag av mangel på kvalifiserte søkere, mens det for andre er et utslag av et ønske om en annen kirkemusikerprofil enn den som konservatorietradisjonen har utdannet. Kirkemusikeren har en dobbel identitet – som musikkarbeider og kirkearbeider. Denne dobbeltheten er helt sentral for kirkemusikeren og derfor også en vesentlig premiss for profesjonsutdanningen.

Også kirkemusikkutdanningen bærer på en dobbelthet – den kan forstås både som en disiplinutdanning i kirkemusikk og som en profesjonsutdanning til kirkemusiker. Dette må sees i nær sammenheng med konservatorietradisjonen, som utdanningen er en del av. De individuelle og faglig sett forholdsvis smale, disiplinorienterte prioriteringene denne tradisjonen representerer for kirkemusikkutdanningens vedkommende, utgjør et konkret dilemma for en utdanning som også skal ivareta profesjonsutdanningens tjenesteperspektiv, hvor mangfoldige krav og allsidigheten er i fokus.

Utdanningsinstitusjoner og kvalifikasjonskravet

Det finnes to standardiserte måter å møte kvalifikasjonskravet til kantorkompetanse i dag. Disse består i en fireårs bachelorgrad i kirkemusikk med 240 studiepoeng, med hovedvekt på kirkemusikk, og i en treårs grunnutdanning i kirkemusikk, samt tillegg i musikk, kristendomskunnskap, kirkefag, pedagogikk eller diakoni tilsvarende 60 studiepoeng.² I tillegg, kan Kirkerådet godkjenne at personer med annen faglig jevngrad og relevant utdanning/praksis godkjennes som kantor.

² Jfr. Tjenesteordning for kantorer; se <http://www.kirken.no/index.cfm?event=doLink&famId=77>

Kirkerådet har siden 2011 også anerkjent en formalisert vei til kantorkompetanse gjennom *videreutdanning*. Et ettårig studium tilsvarende 60 studiepoeng for musikere med bachelorkompetanse på et annet instrument enn orgel, kan tas i Oslo, Trondheim og Tromsø. Fagområdene i Trondheim inkluderer følgende: Grunnleggende orgelutøving, Liturgisk spill/orgelimprovisasjon (med hymnologi og liturgikk), komposisjon og grunnleggende kantoripraksis. Undervisningstimer i kjernefag som liturgikk/hymnologi/liturgisk spill er kraftig redusert, sammenlignet med bachelorstudium, som tas over 4 år. Denne reduksjon i utdanningsinnhold og vektlegging av andre instrumenter i tjenesten, er med på å skape to ulike grupper med samme yrkestittel, men med ulike og ikke nødvendigvis sammenlignbare kompetansegrunnlag.

Videreutdanningsstudium er et tiltak for å få flest mulig kvalifiserte kirkemusikere på kortest mulig tid. Alle utdanningsinstitusjoner melder om sviktende søkertall, selv om både NTNU og Norges musikkhøgskole melder per dags dato at plassene fylles.³ Det er størst søkning (især fra utenlandske statsborgere) for ettårige studier; på NMH i 2013/2014 er det ca. 14 utenlandske studenter som tar ettårig studium, og kun 4-5 bachelor-studenter.

Det er et stort behov for å bedre rekrutteringen til kirkemusikertjenesten.

Hva betyr utdanningen for den nyutdannede kirkemusikeren?

Hvordan tjenesten som kirkemusiker beskrives i studiet er viktig, og er en viktig forutsetning for samtalen om vigsling. Det er likevel mange kirkemusikere som aldri vil ønske å bli vigslet, uansett om dette er obligatorisk eller ikke. Det å samle ulike studieretninger som søker en kirkelig tjeneste i samtale, kan hjelpe med å forstå hva det betyr å vigsles. Mens diakoner og prester utdannes i kirkelige institusjoner, utdannes kirkemusikere ikke på slike institusjoner. I Sverige finnes et felleskirkelig praktikum, som er det fjerde studieåret, hvor de gjøres til kirkens kantorer (i Sverige kalles disse organister). Denne modellen, som defineres i stor grad av arbeidsgiverlinjen, bør undersøkes nærmere, også slik at den praktisk-kirkelige utdanningen på sikt eventuelt kan samordnes med felles mål og tjenesteforståelser.

Det er behov for en tydeligere definering av utdanningsinnholdet som kvalifiserer til kantorstillinger, og det er ønskelig at kirken selv i sterkere grad enn nå blir bidragsyter i samtalene med utdanningsinstitusjonene. Studieplanene ved høyskolene og universitetene reflekterer noen av de anliggender som nyutdannede savner, men de er i for liten grad yrkesrelaterte. Videre, det finnes et klart behov for en utvidet praksiskomponent under utdanningen, slik at man får veiledet yrkesrelatert formidlings- og ledelseserfaringer.

Etienne Wenger (2004:200ff) anvender tre begreper i sin læringsteori: bilde/forestilling, innordning og engasjement. Han beskriver disse som ulike former for tilhørighet, og de er samtidig avgjørende funksjoner i det han kaller en læringsarkitektur. Ideen om å bli kirkemusiker starter for de aller fleste med en forestilling. For noen er det ett bestemt forbilde som utgjorde forestillingen og motivasjonen. For andre er ikke forestillingen personifisert, men den handler gjerne om erfaringer fra deltakelse i kirkemusikalske aktiviteter, fascinasjon for et bestemt repertoar eller for orgelet. De fleste bærer med seg et bilde av hva det vil si å være kirkemusiker, et bilde som utgjør motivasjonen for å søke studiet:

³ Telefonsamtaler med Inger Lise Ulsrud, Norges musikkhøgskole, Harald Rise, NTNU, og Stig Wernø Holter, 17. oktober 2013 (DSH).

Det var en sentral kirkemusiker som jobbet i min lokalmenighet og bygde opp kirkemusikkmiljøet der med tre barnekor, voksenkor og et rikt kirkemusikalsk liv. Urfremførte ting, skrev ting og var veldig sentral i lokalmiljøet. Han hadde en veldig viktig rolle som jeg nok senere har reflektert over at var en viktig person. Selvefølgelig tenkte jeg ikke på det på den måten den gang. (Christensen, 2013, s. 186).

En profesjonsutdannings oppgave er å realitetsorientere studentene. Utdanningen skaper forventninger til både arbeidsgiver, arbeidsoppgaver og til selve profesjonsutøvelsen. Det betyr at utdanningen gjennom sine kunnskapsmessige prioriteringer formidler – direkte og indirekte – hvordan profesjonsfeltet er og kanskje også hvordan det bør være. Historien om steinhuggeren og katedralbyggeren er beskrivende for utdanningens forestillende funksjon. Den sier samtidig noe grunnleggende om profesjonsutdanningen som treleddet relasjon, det vil si relasjonen mellom utdanner, student og kunnskap/ferdigheter: To steinhuggere blir spurt om hva de holder på med. Den ene svarer «jeg hugger denne sten i en perfekt firkantet form». Den andre svarer: «Jeg er ved at bygge en katedral» (Wenger 2004:203). Begge svar er riktige, men uttrykker likevel grunnleggende forskjellige ting. De er like gode håndverkere, og deres engasjement for arbeidet kan utmerket godt være like stort. Forskjellen handler om deres forestilling om det de lager og hvordan de plasserer seg selv og sine ferdigheter i en større sammenheng. Denne forskjellen er nettopp det som utgjør forestillingens funksjon. Som en konsekvens av ulike forestillinger kan de lære svært ulike ting av samme aktivitet (Wenger 2004:203).

På samme måte er det med utdanningen. Studiet kan utdanne disiplinutøvere som er dyktige steinhuggere, – det vil si musikere. Men målet må være å utdanne dyktige katedralbyggere.

Samarbeid

Samarbeidsprosjekter med andre studier som utdanner for det samme yrkesfeltet er et savn i utdanningen, slik at prester, kateketer, diakoner og kirkemusikere med alternativ kvalifikasjon allerede under utdanning kan forstå hverandres anliggender. Samarbeider man på utdanningsnivå er det kanskje større grunn til å tro at man kan få det til i arbeidslivet også. Nettopp fordi kirkemusikeren ikke utdannes ved en teologisk eller diakonal utdanningsinstitusjon slik som prester, kateketer og diakoner, men ved høyskoler eller universiteter med sine helt særegne kulturer, er samarbeid på tvers av utdanningsinstitusjoner vesentlig i profesjonsforberedelsen.

Fremtidens kirkemusikerutdanning

Spørsmålet om hva som kjennetegner kirkemusikerutdanningen og hva den betyr for nyutdannede kirkemusikere er vesentlig for Den norske kirke som arbeidsgiver. Til tross for at utdanningen omtaler seg som en profesjonsutdanning, er det mange som beskriver et misforhold mellom utdanning og profesjonsutøvelse. Dette innebærer dilemmaer for både den nyutdannede og for utdanningen. På et formelt nivå (i studieplanen) er utdanningen uttalt rettet mot en spesifikk yrkesutøvelse – som kantor i Den norske kirke. Dette yrkesfeltet er i stor endring. Gudstjenestereformen (Den norske kirke 2011, Kirkemøtet 2011a) og *Plan for kirkemusikk* (Kirkemøtet 2009) er de tydeligste uttrykkene for endring, i tillegg til de generelle endringer og tendenser i det samfunnet som kirken er en del av og skal betjene.

Bredden som etterspørres og bevaringen av kirkemusikalsk tradisjon, som også ønskes, må sees i et nasjonalt perspektiv og i nært samarbeid med yrkesfeltet. Det må også sees

i perspektiv av ulike måter å utdanne på. Her kan det være verdifullt å se på utdanninger med en alternativ organisering (Kirkelig utdanningscenter i nord, samt svenske og danske utdanningsmodeller), utdanninger med et alternativt innhold (Høgskolen i Staffeldtsgate) og også på utdanninger som forbereder for det samme yrkesfeltet (kateket og diakon). Disse er ikke først og fremst knyttet til det praktiske kunnskapsgrunnlaget. Et slikt kunnskapsgrunnlag kan lett fordekke behovet for praksis i yrkesfeltet. Den praktiske kunnskapen gjør studenten svært dyktig med et musikalsk materiale (som å spille orgel), men ikke av den grunn dyktig i musikalske og/eller mellommenneskelige relasjoner.

Grunnutdanningen må gi god teoretisk og praktisk musikkfaglig og liturgisk kompetanse. Samtidig må kompetanse videreutvikles i flere retninger i etter- og videreutdanningskurs. Faste, forutsigbare former for etter- og videreutdanning er nødvendig for arbeidslivets parter, og nødvendig for både praktisk og sosial ferdighetsutøvelse. Både samspill, praksisuker med veiledning og relasjonsbygging bør styrkes i formelle utdanningsprogrammer. Tydelighet i kirkens posisjonering av kirkemusikertjenesten gjennom en fastlagt «Veien til kantortjeneste» er også å anse som et ledd i disse kompetanse- og identitetsanliggender.

6. Vigsling av kantorer

I dette kapitlet følger en gjennomgang av de kirkelige utredningene og vedtakene om vigsling, den ordinerte tjenesten og stillingsmønsteret i Den norske kirke, med særlig henblikk på kantortjenesten.

A. Vigsling av kantorer - VAK-innstillingen fra 1997 vedtaket fra Kirkemøtet 1998

Spørsmålet om vigsling av kantorer ble tidlig tatt opp av kantorene selv etter at egne vigslingsliturgier for kateketer og diakoner var utarbeidet og vedtatt i Den norske kirke på 1970 - og 1980-tallet. *Kirkens gudstjenesteråd* (KGR), som svarer til nåværende Nemnd for gudstjenesteliv (NFG), avholdt en konsultasjon om *kirkemusikalske utfordringer* i 1991. Som resultat av denne konsultasjonen ble det nedsatt en kirkemusikalsk arbeidsgruppe som bidro i arbeidet med å utforme et saksdokument om kirkemusikalske utfordringer til Kirkemøtet i 1993. I dette kirkemøtedokumentet ble vigsling av kantorer behandlet i avsnitt 26, hvor vigsling ble omtalt på følgende måte:

Kirkens grunnleggende tjenestekategorier korresponderer med de eksisterende liturgiske vigslingsordningene, med unntak av kantor/organist (kirkemusiker). Dette er et symptom på brist i erkjennelsen av kirkemusikertjenesten som en viktig åndelig lederoppgave i kirken. Både fra kirkemusikere og fra kirkelige organer er det uttrykt et klart ønske om å integrere kirkemusikeren og kirkemusikken i de sentrale kirkelige oppgaver. På samme måte som David skilte ut noen til å forestå gudstjenestens sang og musikk, må kirken også i dag ta særskilt ansvar for sine «sangmestere», som skal gi lovprisningen og tilbedelsen en form og et språk.

Det er viktig at kirken legger til rette for at kirkemusikertjenesten kan fremtre som en genuint åndelig tjeneste ved å åpne for en egen vigsling av kirkemusikeren etter tilsvarende ordning som for diakon og kateket. En slik vigsling til tjenesten vil forplikte organisten/kantoren på kirkens tro og en livsførsel i pakt med Guds ord. Kirkemusikeren får dermed også et åndelig ansvar for å utvikle de forskjellige musikalske tjenestene i menigheten. Ut fra Ef

4,11-12 vil målsettingen være å utruste de hellige (menigheten) så de kan fullføre sin tjeneste; altså ikke nødvendigvis selv være den beste, men se til at andre kan gjøre sitt beste. På dette stadiet vil det ikke være naturlig å sette vigsling som betingelse, men legge til rette for ordninger som åpner for at de som ønsker det, kan la seg vigsle til denne spesielle tjenesten.

Selv om det på Kirkemøtet 1993 var ulike syn på vigslingsproblematikken, ble følgende punkt vedtatt enstemmig:

Kirkemøtet ser det som ønskelig at kirkemusikere vigsles til tjeneste. Det bør derfor arbeides videre med en egen ordning for vigsling av kirkemusiker. Forslag til en slik ordning utformes etter de vedtatte prosedyrer for behandling av liturgispørsmål, og fremmes for Kirkemøtet. (Sak KM 13/93, punkt 3)

En egen vigslingsordning for kantorer ble utarbeidet, etter mønster fra vigslingsordning for kateketer og for diakoner, og sendt på høring, med tanke på behandling på Kirkemøtet i 1994.

Høringen gav imidlertid ikke grunnlag for å fremme saken for Kirkemøtet. Mange var «positive til betoningen av musikkens betydning i kirkens liv og den vilje til kirkelig forpliktelse ønsket om vigsling innebærer», men var likevel kritiske til forslaget som var lagt fram. Det ble kritisert for mangel på utredning av synet på det kirkelige embetet, og at det sammen med vigslingsordningene for kateketer og diakoner synliggjorde at «kirken hos oss vel savner en avklart forståelse av vigslingens innhold.». Oslo biskop spurte om kirkemusikertjenesten er «av en slik karakter at den innebærer å stå overfor menigheten med (deler av) det kirkelige embetets ansvar og mandat?». Flere savnet «en avklart forståelse av vigslingens innhold» og pekte på at vigslingsspørsmålet ikke var sett «i sammenheng med utviklingen i kirker Den norske kirke har/vil få naturlig samarbeid med». Trond Kverno ved Norges Musikkhøgskole ga et særvotum hvor han gikk inn for det tredelte embete [altså biskop, prest, diakon] og fremhevet diakonatet som en samletjeneste av det karitative, det kateketiske og det liturgiske [hvor sangen inngår].

Denne kritikk førte til at det på Kirkerådets møte i januar 1995 ble vedtatt å utrede spørsmålet om vigsling av kantorer (KR sak 7/95). Et bredt sammensatt utvalg av teologer, en kantor og ledere for fire kirkelige yrkesorganisasjoner ble oppnevnt for å utrede dette.

Mandatet for utvalget var å «legge frem forslag til ordning for vigsling av kirkemusiker og i den sammenheng ha vurdert følgende spørsmål:

- Vigsling som grunnlag og forutsetning for kirkelig tjeneste generelt og for kirkemusiker spesielt
- Kirkemusikertjenesten i bibelsk, historisk, systematisk-teologisk og økumenisk perspektiv
- Kirkemusikertjenesten og forholdet til det kirkelige embete
- Vigsling av kirkemusiker vurdert i forhold til gjeldende ordninger for vigsling av diakon og kateket.»

Utvalget leverte sin innstilling til Kirkerådet 7. november 1997. Den omtales gjerne som *VAK-innstillingen* (Vigsling av kantorer). Innstillingen munner ut i en egen vigslingsordning for kantorer.

Det var store forventninger til de avklaringer om vigsling, embetssyn og stillingsmønster som VAK-komiteen skulle gjøre. Samtidig som VAK-komiteen arbeidet, vedtok Kirkemøtet tjenesteordningene for de ulike tjenestene i kirken, under den forutsetning at Kirkemøtet ville få den nødvendige hjemmel til å vedta tjenesteordninger. Også Tjenesteordning for kantorer ble vedtatt av Kirkemøtet i 1995, og den forutsatte vigsling ved å sette av to paragrafer til dette som et senere kirkemøte skulle innføre.

VAK-innstillingen la fram en egen vigslingsordning for kantorer. Denne ordningen skulle gi et bilde av kantortjenesten som en sentral, menighetsbyggende tjeneste med hovedansvar for sangen og musikken i gudstjenesten, forstått som det «lovprisningsoffer» som Det nye testamente omtaler og fastholder også i den nye pakt. I tillegg la gruppen vekt på at kantorene også har kateketiske og evangeliserende elementer i sitt arbeid. Det ble også pekt på de viktige allmenn-kulturelle funksjoner kirkemusikerne har i kirke og lokalmiljø. (VAK s 83f).

Arbeidsgruppen fant det ikke tilfredsstillende å ta utgangspunkt i Gudstjenestebokens ordning for Vigsling til fast kirkelig tjeneste (GB II, s 197), men så det som nødvendig at vigsling til kirkemusikertjenesten fikk sin egen liturgi. Denne fulgte heller *ikke* mønsteret fra vigslingsordningene for *diakon* og *kateket* (GB II, s 185 og 174), selv om VAK-komiteen mente at den burde utformes etter denne modell. Men høringen av forslaget fra 1993/1994 hadde vist at dette ikke fikk tilslutning. Til dette bemerket komiteen:

I neste omgang bør det registreres at dette høringsresultatet også kan være en indikasjon på at vigslingsordningenes betydning for disse to tjenestegruppenes forhold til det kirkelige embete i alle fall tolkes forskjellig, og kanskje også er uklart. (VAK s 13)

Med dette sikter VAK-innstillingen til at det helt siden vigslingsordningene for diakoner og for kateketer ble vedtatt i 1980, var uavklart om disse to tjenestene var en del av «det kirkelige embetet» (den ordinerte tjenesten) eller ikke. Når det gjelder vigsling av *kantor*, konkluderte imidlertid VAK-innstillingen entydig med å si at «vigsling til kantortjeneste ikke er en vigsling til det kirkelige embete eller «gir del i» det kirkelige embete.» Viktig i denne sammenheng er at VAK-komiteen også tolket vigslingsordningene for kateket og for diakon som utenfor «det kirkelige embetet», og ønsket derfor primært at vigslingsordningen for kantorer skulle følge samme mønster som disse. Men høringen om vigsling av kantorer hadde gjort dette umulig (VAK s 82).

Denne avgrensning overfor det kirkelige embetet ble også bekreftet av *Kirkemøtet 1998*, som gjorde et enstemmig vedtak i saken i 1998 (jfr. pkt 4 i KM 10/98):

1. Kantortjenesten er en menighetsbyggende tjeneste som med utgangspunkt i gudstjenestelivets musikalske element har medansvar for gudstjenestelivet i menigheten, slik dette kommer til uttrykk i Tjenesteordning for kantorer.
2. Kantorer vigsles til tjenesten etter den her vedtatte liturgi. Vigslingen foretas av biskopen eller den biskopen bemyndiger.
3. Vigsling til kantortjenesten innføres som ordning fra 1/6-1999. Ordningen gjøres ikke gjeldende for dem som er i stilling eller har påbegynt utdannelsen på det angitte tidspunkt, med mindre de selv skulle ønske det og biskopen

godkjenne det.

4. Denne vigslingen er ikke å forstå som en vigsling til det kirkelige embete – hverken helt eller delvis.

5. Vigsling til tjenesten for kantorer praktiseres i likhet med tilsvarende ordninger for kateket og diakon. Det vil si at vigsling normalt er knyttet til stillinger som er på 50% eller mer. Ordningen suppleres med muligheten til at kantorer i mindre stillinger kan be om å bli vigslet. Spørsmålet om vigsling avgjøres av biskopen i hvert enkelt tilfelle.

6. Kirkerådet bes om å utrede de utdanningsmessige konsekvenser av å innføre vigsling, samt kantortjenestens behov og muligheter for veiledning og faglig oppfølging sentralt og regionalt, eventuelt ved opprettelse av konsulentstillinger.

7. På bakgrunn av den dyptgående uenighet om de ulike tjenesters forhold til det kirkelige embete som arbeidet med vigsling av kantorer på ny har avdekket og dokumentert, vil Kirkemøtet be Kirkerådet nedsette et eget utvalg som kan gjennomføre den embetsteologiske avklaring som et stort antall av høringsinstansene ber om og som Bispemøtet anbefaler. Det forutsettes at arbeidet tar hensyn til de økumeniske samtaler vår kirke har deltatt i, og at utvalget har avsluttet sitt arbeid slik at saken kan komme opp innenfor rammen av innneværende kirkemøteperiode.

B. Embetet i Den norske kirke -utredningen og vedtaket i Kirkemøtet 2001

Den embetsteologiske utredningen som Kirkemøtet 1998 ba om, ble lagt fram og sendt på høring i 2001 under tittelen *Embetet i Den norske kirke*. Utredningen var omfattende og grundig, men skapte stor debatt ved å foreslå at katekettjenesten skulle avvikles som en selvstendig tjeneste og omgjøres til en form for prestatjeneste med vekt på undervisning (undervisningskapellan), og slik innlemmes i det kirkelige embetet, altså den ordinerte tjenesten.

I likhet med VAK-utvalget mente et *flertall i komiteen* at kantortjenesten ikke var en del av det kirkelige embetet. Flertallet mente at heller ikke diakontjenesten kunne forstås som en «del av det guddommelig innstiftede embete», verken i form av et *samlediakoniat* av diakoner, kateketer og kantorer, eller som en spesifikt *karitativ* tjeneste for diakoner. Utvalgets flertall la til grunn at en luthersk forståelse av embetet ikke åpner opp for et treleddet embete med diakon, prest og biskop, men at embetet konstitueres av forvaltningen av Ord og sakrament, som er forbeholdt prestatjenesten. Bispembedet forstås da som en spesiell form av presteembetet. Utvalgets flertall mente at når embetet forstås som den trosskapende tjeneste med nådens midler, ord og sakrament, så vil det skape en uheldig sammenblanding av lov og evangelium hvis diakonatet integreres i det kirkelige embetet. Diakonien ble oppfattet som *konsekutiv*, noe som er en følge av evangeliet, og ikke som *konstitutiv*, grunnleggende, for troen.

Et *mindretall i komiteen* ønsket å se på embetet på en annen måte, idet embetet (lat. *ministerium ecclesiasticum*) ikke bare handler om forvaltningen av Ord og sakrament, men omfatter flere ulike oppdrag og en mer variert kompetanse. Mindretallet ønsket en nærmere utredning ”om- og eventuelt *hvordan*- vi kan tenke oss et permanent og karitativt diakonat som en del av det guddommelig innstiftede embetet som forvalter de nådemidler kirken henter sin livskraft fra” (107). Mindretallet mente også evangeliets

forkynnelse ikke bare handler om den verbale forkynnelsen, det tradisjonelle kommunikative kjernestedet i vår lutherske tradisjon, men også om kjærlighetsgjerningene og andre måter for ikke-kognitiv/verbal kommunikasjon. I et slikt perspektiv ville man unngå en uheldig sammenblanding av lov og evangelium. Diakonaten kunne anses som en funksjon av det kirkelige embetet og diakonene burde dermed gjennom sin vigsling integreres i en treleddet tjenestestruktur for å synliggjøre deres spesielle oppdrag innenfor det kirkelige embetet. Innstillingen ”Embetet i Den norske kirke” inneholdt ikke en nærmere utredning av en slik treleddet tjenestestruktur.

Kirkemøtet 2001 understreket at det var behov for videre utredning før man kunne komme til en konklusjon. Kirkemøtet ba om at man burde ta hensyn til utviklingen i våre søsterkirker og konsultere dem når det gjelder forståelsen av embetet og diakonaten. Da Kirkemøtet behandlet saken i 2001, valgte man altså å følge *mindretallsforslaget* i embetskomiteen, som ønsket en nærmere utredning ”om – og eventuelt hvordan – vi kan tenke oss et permanent og karitativt diakonat som en del av det guddommelig innstiftede embetet som forvalter de nådemidler kirken henter sin livskraft fra.” (s. 107) Dermed fattet Kirkemøtet følgende vedtak (KM 10/2001, pkt 2):

Kirkemøtet ber Kirkerådet igangsette en prosess for å komme til en videre avklaring av følgende problemstillinger: Muligheten for å tenke på en ny måte om diakonaten, i forhold til vår kirkes forståelse av preste- og bispetjenesten. I denne forbindelse bør også tanken om et såkalt samlediakonats utredes.”

Kirkemøtet ba om å få saken tilbake i 2004.

C. *Diakonal tjeneste i Den norske kirke – utredningen og vedtaket i Kirkemøtet 2004*

Hensynet til våre søsterkirkers forståelse av diakonaten og det teologiske arbeidet som skjer der, kom til å stå sentralt i den utredningen som ble lagt fram for Kirkemøtet 2004. Utredningen het *Diakonal tjeneste i Den norske kirke med hovedvekt på diakontjenesten og embetsforståelsen* (KM 40/04). I arbeidet med utredningen og behandlingen i Bispemøtet, Kirkerådet og Mellomkirkelig råd skjedde det endringer i selve ordbruken. I stedet for å bruke uttrykket «det tredelte embetet», mente man at «det treleddede embetet» ga et bedre uttrykk for enheten mellom tjenestene. Også ordet «flerdimensjonal» ble anvendt. En reflekterte også over begrepene «embete» og «tjeneste/den ordinerte tjenesten):

”Embetet” fører gjerne til assosiasjoner om hierarkiske strukturer, om gamle tjenestemannsbegrep og makt- og styringsstrukturer i samfunnet. Man ønsker ikke at en slik forståelse av de ordinerte tjenestene i kirken skal dominere vår forståelse av tjenesten i kirken.

Samtidig er det vanskelig å unngå begrepet når man ønsker å ivareta et presisjonsnivå i betegnelsen av de ordinerte tjenestene i kirken. Derfor vil det til en viss grad holdes fast ved bruken av begrepet ”embetet”, som betegnelse for de/den ordinerte tjenesten i Den norske kirke.

Utredningen var også kritisk til hvordan ordet «vigsling» brukes i Den norske kirkes liturgiske ordninger, og mente det avspeiler «den noe uavklarte embets- og tjenesteforståelsen i vår kirke» (s 30).

Utredningen skulle også avklare spørsmålet om «samlediakonater» av ulike tjenester, slik blant annet Den finske kirke har arbeidet med, uten å ha konkludert fram til nå. Også her gir utredningen en kommentar til begrepsbruken:

Begrepet ”samlediakonater” er ikke et godt begrep. Det gir mange misvisende assosiasjoner, og forteller lite om hva det egentlig skal handle om. Derfor foreslås det at man bruker begrepet ”inkluderende diakonater” eller ”videre diakonater”, i stedet for ”samlediakonater”. I engelsk sammenheng snakker man om ”broadened diaconate”, et videre diakonater, som signaliserer at diakonateret innholdsbestemmes bredere enn det som har vært vanlig. (s 40)

Utvalget drøfter spørsmålet om *kateket- og kantortjenesten* kan inngå som del i et slikt «inkluderende diakonater», eller «utvidet diakonater».

Katekettjenesten er en mulig del av en diakonal tjenestestruktur, med utgangspunkt i undervisningsarbeidets diakonale funksjon, men kan, teologisk sett, også høre naturlig hjemme under prestedtjenesten.

Debatten rundt *vigslingen av kantorene* viste at kantorene er svært lite samstemte når det gjelder den teologiske forståelsen av sin egen tjeneste, og at det heller ikke hersker enighet om hvorvidt vigslingen til kantortjeneste bør være obligatorisk.

Utredningen fant det vanskelig «på det nåværende tidspunkt» å ha en klar formening om hvordan man skal tilrettelegge forståelsen av samlediakonateret i vår kirke (s 27). Kirkemøtet 2004 fattet et vedtak om at «diakonertjenesten teologisk kan forstås som en del av den ordinerte tjenesten i Den norske kirke», og viste til Bispemøtets læremessige uttalelse, som støttet dette (BM 32/04). I tillegg ba Kirkemøtet «om at konsekvensene for kateket- og kantortjenesten av å tilrettelegge den ordinerte tjeneste som en flerdimensjonal tjeneste avklares nærmere. Det er nødvendig at disse tjenester avklares og styrkes som nødvendige tjenester i Den norske kirke.». Kirkemøtet ba om å få saken tilbake i 2007.

D. Utredningen En flerdimensjonal ordinert tjeneste. Diakon, kateket og kantortjenesten som ordinert tjeneste? Konsekvenser og tjenlighet. 2007/2008

Våren 2008 forelå utredningen: *En flerdimensjonal ordinert tjeneste. Diakon, kateket og kantortjenesten som ordinert tjeneste? Konsekvenser og tjenlighet. Kirkerådet 2007/2008*. Utredningsgruppens leder var Svein Malmbekk, sokneprest og medlem i Kirkerådet. På Kirkerådets møte i juni 2008 var denne saken kun en orienteringssak (KR 25/08, pkt. 9), og den ble ikke fremmet for Kirkemøtet. Flertallet i Malmbekkutvalget gikk inn for at både diakon-, kateket- og kantortjenesten var ulike dimensjoner ved den ordinerte tjenesten. De konkluderte med «at kantortjenesten både kan og bør forstås som ordinert tjeneste hvis diakon og katekettjenesten forstås slik». (s 77)

Et viktig premiss for denne konklusjonen var at kirkemusikken formidler *evangeliet*:

Både det nytestamentlige og det kirkelige kildematerialet forteller at sangen og musikken i den kristne menighet både har en hymnisk og en lærende/bekjennende funksjon. Det er derfor ikke mulig å reservere den bare til

troens uttrykk for gleden over evangeliet. Sangen og musikken bidrar til å formidle evangeliet. (s 68)

*Det kan også vises til at forskning om formidling viser at evnen og muligheten til å forstå og bearbeide læringsstoff er svært forskjellig fra menneske til menneske. Sang og musikk vil ha en mulighet til å bringe evangeliet mye nærmere enkeltmennesker enn andre formidlingsformer. Dette gjelder også grupper av mennesker som lett blir fremmedgjort i det alminnelige gudstjenestelivet. [...] Som opplevelsesrom og pedagogikk kan musikken være et bilde på Kristus. I utredningen *Kunsten å være kirke* (2003) settes kunst og kultur inn i et slikt inkarnatorisk perspektiv. [...] I den grad en ny tjenestestruktur styrker kirkemusikken og kantortjenesten, vil evangelieformidlingen bli styrket. (s 75)*

Musikkens diakonale side ble også trukket fram:

Det er også grunn til å fremheve kirkemusikkens diakonale side. Bibelen beskriver hvordan Saul fikk lindring for sine lidelser gjennom Davids harpespill (1 Sam 16,14-23). I begravelser, minnegudstjenester og liturgier som åpner for stillhet og ettertanke, kan musikken gi hvile og virke forløsende for sørgende og mennesker i nød.

Menighetens kor vil også for mange være et viktig sted for sosialt fellesskap, ikke minst for ensomme. Korene arbeider også ofte sammen på tvers av aldersgruppene og skaper kontakt mellom barn og voksne. Sang gir glede i seg selv, og opptreden i et korfellesskap kan styrke selyfølelsen til usikre mennesker, både barn og voksne. Korene opptrer også ofte på institusjoner og vil også ha en slik diakonal oppgave i menigheten. (s.75)

Kirkemusikk som trosopplæring ble også fremhevet:

Kirkemusikerne har allerede i en årrekke drevet trosopplæring for barn, unge og voksne spesielt gjennom korvirksomheten. I kirkekorene undervises det i bibeltekster, salmer og liturgisk tradisjon, og det som synges, læres. Viktigst er likevel at denne lærdommen trekkes inn i den gudstjenestelige sammenheng. Gudstjenesten er trosopplæringens sentrum. Mange av kirkens barnekor fremfører også bibel- og kirkespill. (s 76)

Utvalgets mindretall konkluderte med at kantortjenesten *ikke* burde inkluderes i den ordinerte tjenesten:

Også mindretallet vurderer kantortjenesten som svært viktig for kirkens liv. Mindretallet er også enig i at kantortjenesten spiller en viktig rolle for formidlingen av evangeliet. Dette er likevel ikke tilstrekkelig grunn for å ordinere alle kantorer til sin tjeneste.

Mindretallet anbefalte også å følge det økumeniske hovedmønsteret hvor kirkens ordinerte tjeneste er treleddet eller tredimensjonal, med prest (presbyter), diakon og biskop som embetsbærere, slik det økumeniske BEM-dokumentet⁴ anbefaler. I et slikt hovedmønster vil verken kateket- eller kantortjenesten inngå i den ordinerte tjenesten.

⁴ Baptism, Eucharist and Ministry (Faith and Order Paper no. 111, the "Lima Text")

Mindretallet viste også til de kirker som Den norske kirke har etablert kirkefelleskap med:

Ingen av disse kirkene har en ordinert kantortjeneste. Mindretallet kan ikke anbefale at Dnk etablerer et tjenestemønster og en forståelse av den ordinerte tjeneste som avviker så grunnleggende fra alle våre søsterkirkers ordninger og teologiske vurderinger.

Erfaringene med vigsling av kantorer ble også trukket fram og vurdert slik:

I tillegg kommer de praktisk-kirkelige forholdene hvor en stor andel av dagens kantorer rett og slett ikke ønsker å la seg vigsle, med de særlige forpliktelser som vigsling til kirkelig tjeneste innebærer. Heller ikke biskopene og fellestrådene har kjent seg forpliktet av Kirkemøtets entydige og kirkerettslig bindende vedtak fra 1998 om obligatorisk kantorvigsling. Dette tyder på at Kirkemøtets vedtak ikke hadde den nødvendige forankring i de kirkelige realiteter og dermed ikke oppleves som legitim kirkelig lovgivning. (s 78)

Etter at denne utredningen var lagt fram ba Kirkerådet Bispemøtet om å avklare embetsforståelsen og tjenestemønsteret i vår kirke, også sett i forhold til de økumeniske avtaler som er inngått, særlig Porvoo-avtalen.

Kirkerådet vedtok i sak KM 08/04 at «diakontjenesten teologisk kan forstås som en del av den ordinerte tjenesten i Den norske kirke, jfr. BM 32/04. Forståelsen av dette vedtaket og premissene for det, har i ettertid vært sprikende. På denne bakgrunn har Kirkerådet bedt Bispemøtet ta stilling til hvordan diakontjenesten skal forstås i Den norske kirke, og med det avklare diakontjenestens aktuelle teologiske og ekklesiologiske status sett i forhold til prestedtjeneste og kirkens tjenestemønster i det hele. For å besvare en slik henvendelse er det nødvendig å forstå diakontjenesten i forhold til kirkens identitet og oppdrag, og i forhold til andre tjenester i kirken BM 03/10).

På bakgrunn av Bispemøtets behandling i oktober 2010 (BM 03/10) fremmet Kirkerådet saken «diakontjenesten i kirkens tjenestemøter for Kirkemøtet i 2011.

E. Diakontjenesten i kirkens tjenestemønster- Bispemøtet 2010 og Kirkemøtet 2011

Bispemøtets uttalelse fra 2010 om Diakontjenesten i kirkens tjenestemønster (BM 03/10) innebærer en nyorientering i denne debatten, ved å avvise problemstillingen om at de ulike tjenestene i kirken er avledede tjenester fra det kirkelige embetet slik det er beskrevet i CA V. Hver tjeneste har sin egenart og sin særlige oppgave, og er ikke «avledet» av noen annen tjeneste, heller ikke fra tjenesten med Ord og sakrament, som er karakteristisk for prestedtjenesten. En ønsker altså å komme bort fra hvilke tjenester som «har del i» det allmennbegrepet som har hatt benevnelsen «det kirkelige embetet» eller den «ordinerte tjenesten». Verdien av tjenestemangfold og fleksibilitet betones mer. Det enkelte kirkesamfunn har mulighet til selv å velge sitt tjenestemønster, etter hva en finner tjenlig.

Bispemøtets uttalelse om diakontjenesten (BM 3/2010) sier følgende om tjenestemønsteret i forhold til de økumeniske samtaler og avtalene om dette:

Et viktig spørsmål i økumeniske samtaler har vært muligheten for en gjensidig anerkjennelse av vigslede tjenester. I Porvooerklæringen har Den norske kirke sammen med andre lutherske og med anglikanske kirker forpliktet seg til "å arbeide for å nå fram til en felles forståelse av diakontjenesten". Det har av noen vært hevdet at dette best kan skje ved at Den norske kirke ser sine vigslede tjenester i lys av et "tredelt embete", slik en finner det i anglikansk sammenheng. Bispemøtet mener dette ikke er noen nødvendig implikasjon. I og med Porvooerklæringen anerkjenner anglikanske og lutherske kirker hverandres prestedtjeneste og bispetjeneste, uten at man har noen felles forståelse av den struktur disse tjenestene inngår i. Etter Bispemøtets oppfatning bør en gjensidig anerkjennelse av diakontjenesten være mulig på liknende premisser. Bispemøtet håper at den avklaring som er gitt i og med denne uttalelsen kan være et bidrag til en slik prosess (BM 3/2010, side 11-12).

I dette sitatet fremgår det at Bispemøtet mener seg å være i pakt med Porvooerklæringens forståelse av diakontjenesten. Samtidig presiserer Bispemøtet at (ideen om) et "tredelt embete" (biskop, prest, diakon) ikke er en nødvendig struktur som de ulike tjenestene må inngå i, for at anerkjennelse av hverandres tjenester skal være mulig. Generelt ser Bispemøtet en slik modell som "lite tjenlig for Den norske kirke i dagens situasjon". Den setter også "en begrensning på antall vigslede tjenester til tre, som er vanskelig å forene med Den norske kirkes nåværende tjenestestruktur og vigslingspraksis". I stedet mener biskopene at det bør tales om «ulike tjenester innenfor det totale tjenestefellesskapet i kirken» (BM 3/2010, side 10).

Diakontjenesten behøver altså ikke forstås som den tredje tjenesten innenfor «det treleddede embete» sammen med bispetjenesten og prestedtjenesten. Dette sies på bakgrunn av at biskopene i Den norske kirke i dag også vigsler kateketer og kantorer, og dermed har hele fem vigslede tjenester (selv om kantor etter dagens ordning kan vigsles av en annen enn en biskop). Dette ønsker biskopene å videreføre - og dessuten å styrke disse tjenestene ved å innføre skråstola som et nytt vigslingsstegn i vår kirke både for diakon, kateket og kantor.

Hvordan vil dette kunne bli oppfattet innenfor de øvrige kirkene i Porvoo-fellesskapet og i det økumeniske fellesskap for øvrig? I den tradisjonelle og økumenisk vidt utbredte vigslingsstruktur inngår kun biskop, prest og diakon i "den ordinerte tjenesten med ord og sakrament" (eng. *the ordained ministry*, tysk. *das kirchliche Amt*) – til forskjell fra andre kirkelige tjenester som hver av disse kirkene har. Når de tre tjenestegruppene diakon, kateket og kantor vigsles av en biskop til en livslang tjeneste og bærer en alba og en skråstola, vil dette sannsynligvis bli oppfattet som at alle disse faktisk er *diakoner* innenfor den tredelte ordinerte tjenestestruktur med biskop, prest, diakon. Dette er imidlertid en forståelse som ikke Bispemøtets uttalelse stiller seg bak. Bispemøtet understreker at hver av tjenestene har sin egenart og låner verken identitet eller autoritet fra en annen tjenestegruppe.

Også en annen nærliggende tolkning er i strid med Bispemøtets uttalelse; at diakon, kateket og kantor *til sammen* utgjør "et bredt diakonat", hvor diakontjenesten omfatter og er spesialisert i både karitative, kateketiske og musiske elementer. Denne modellen har særlig vært drøftet i den finske kirke gjennom mange år, uten at man har gjort vedtak om dette.

Bispemøtet begrunner sitt standpunkt slik:

Det er ut fra Det nye testamentet ikke mulig å argumentere for ett bestemt tjenestemønster som gyldig til alle tider. Tvert om er det nettopp et poeng at Ånden er fri til å gi sine gaver slik det tjener kirken og dens oppgaver i den aktuelle konkrete situasjon. Dette betyr at kirken kan ordne – og omordne – sitt tjenestemønster på ulikt vis, men at måten dette skjer på ikke bare er et spørsmål om pragmatiske vurderinger. Kirken må i den enkelte situasjon både fastholde de nødvendige tjenestene og lytte etter Åndens ledelse og spørre hvordan dens mønster av tjenester samsvarer med kirkens identitet og bidrar til å realisere dens oppdrag under de rådende forhold (BM 3/2010, s. 7).

Oppsummering og spørsmålsstillinger

Etter denne gjennomgang av kirkelige utredninger og vedtak om kirkens tjenestemønster, kan det være tjenlig å gjøre noen sammenfattende vurderinger og reise noen spørsmål:

Den teologiske utredningen av kantortjenesten som ble gitt i VAK-innstillingen fra 1996, la til grunn at «vigsling til kantortjeneste ikke er en vigsling til det kirkelige embetet eller «gir del i» det kirkelige embete» (se kapittel 7 ovenfor). VAK-komiteen mente at det samme gjaldt for diakon- og katekettjenesten, slik at kun prestedtjenesten (og bispetjenesten) gav vigsling til det kirkelige embetet. Dette konkluderte også Embetskomiteen fra 2001 med.

Deretter har det fulgt en utredning av diakontjenesten, hvor Bispemøtet og Kirkemøtet først gjorde vedtak om at diakontjenesten *kan* forstås som å ha del i den ordinerte tjenesten. Vedtaket om å innføre skråstilt stola for diakoner av KM 2011 kan tyde på at diakontjenesten ikke bare *kan*, men også *skal* forstås hos oss som en tjeneste som inngår i det som de ulike kirkesamfunn tradisjonelt har kalt «embetet» eller «den ordinerte tjenesten». Grunnen til dette er at stolaer vedtatt som «vigslingstegnet» i vår kirke, og ordet *vigsling* forstås i denne sammenheng som *vigsling ved en biskop til en livslang tjeneste og hvor den vigslede, med liv og lære, står under biskopens særlige tilsyn*. I høringen om skråstilt stola for diakoner var det bred oppslutning om at stola er vigslingstegnet i vår kirke, og at en slik vigsling er obligatorisk for diakoner («tjenesten forutsetter vigsling»).

Nå er spørsmålet om også kantortjenesten (og katekettjenesten) skal forstås på tilsvarende måte og kantorer bære skråstilt stola som vigslingstegn. Ut fra de prinsipper om tjenestemønsteret som Bispemøteuttalelsen fra 2010 fremhever, kommer VAK-utredningens konklusjon om at «vigsling til kantortjeneste *ikke* er en vigsling til det kirkelige embetet eller «gir del i» det kirkelige embete» i et nytt lys. Allerede Malmbekkeutvalget påpekte dette, og flertallet i Malmbekkeutvalget anbefalte at kantortjenesten skulle inngå i den ordinerte tjenesten, ettersom kantortjenesten er sentral i vår kirke med tanke på formidlingen av evangeliet.

Med Bispemøtets åpne, prinsipputtalelse om tjenestemønster i vår kirke, *kan* kantortjenesten forstås som en slik særskilt, vigslet tjeneste. Bispemøtet sier at «en begrensning på antall vigslede tjenester til tre» [det siktes her til biskop, prest og diakon] er «lite tjenlig for Den norske kirke i dagens situasjon». Men det betyr ikke nødvendigvis at kantortjenesten *bør eller må* inngå som en slik tjeneste. Kriteriene for hvilke kirkelige stillinger som skal være en slik tjeneste, synes å være svært åpne. Samtidig understreker BM at det «ikke bare er et spørsmål om pragmatiske vurderinger».

7. Konklusjon med argumenter for og imot høringsforslaget

Ut fra alle de synspunkt som er presentert ovenfor, fremmer dette høringsdokumentet følgende forslag:

Vigsling av kantor endres fra å være en obligatorisk vigslingsordning til å bli en *frivillig ordning med forbønn* ved inngangen til tjenesten som kantor i Den norske kirke. Forbønnshandlingen kan foretas av biskopen eller den biskopen bemyndiger til dette. Liturgien følger gjeldende ordning for «vigsling til kantortjeneste», men begrepet *vigsling* erstattes med *forbønn*.

En korkappe (eller en svart *cassock*) kan brukes av alle kirkemusikere som liturgisk drakt, og med *røklin* (en kort hvit messeskjorte) over denne for dem som har hatt en slik forbønnshandling for sin tjeneste som kantor.

Til dette forslaget bør det også føyes til noen kommentarer til å kalle denne ordningen «forbønn». Nemnd for gudstjenesteliv drøftet i sak 9/12 om denne ordningen bør kalles noe annet enn vigsling, for å markere forskjellen mellom de ulike ordningene:

NFG har også drøftet spørsmålet om man ut fra dette bør bruke andre betegnelser som f. eks. innvielse, velsignelse, forbønn og sendelse om den ordningen som i dag heter «Vigsling til fast kirkelig tjeneste», og som prostene forestår. Navnet må tydeliggjøre at dette er en engangshandling når en medarbeider for første gang går inn i kirkelig tjeneste og må ikke forveksles med ordningene innsetting/framstilling med forbønn som brukes når en medarbeider som allerede er vigslet tiltrer i en ny stilling.

I høringsforslaget er det ordet *forbønn* som er valgt, for å skape klarhet i at dette er en annen og frivillig ordning enn vigsling til en livslang tjeneste under biskopens særlig tilsyn. Begrepet «innvielse» har også vært vurdert i som egnet begrep.

Følgende argumenter gis for høringsdokumentets forslag:

- Kantortjenesten er en viktig tjeneste i kirken. Kantortjenesten verdsettes og styrkes på andre måter enn gjennom vigsling. Det må fokuseres mer på utdanning, videreutdanning og bedre tilrettelegging av tjenesten i menighetene.
- Erfaringene med obligatorisk vigsling av kantorer viser at dette ikke har den nødvendige støtten blant kantorene selv. Svært mange dedikerte, dyktige og sterkt menighetsorienterte kantorer ser ikke på en slik obligatorisk vigsling som naturlig eller nødvendig.
- Obligatorisk vigsling kan føre til at vi mister noen kantorer. Obligatorisk vigsling synes heller ikke å virke rekrutterende til kantortjenesten. En frivillig vigsling har ingen støtte i kirkens forståelse av vigsling til tjeneste. Skal vigsling til kantortjenesten videreføres ligger det i kirkens vigslingsforståelse at denne er obligatorisk.
- Den norske kirke vil være den eneste kirken som innfører obligatorisk vigsling, et særlig biskoppelig tilsyn og skråstilt stola for kantorer. Å vigsle kantorer til

dette har ikke økumenisk støtte. Korkappe/cassock og røklin har sterkere økumenisk støtte som liturgisk drakt for kantorer enn skråstilt stola.

- Kirkemusikere har en faglig identitet og forpliktelse som både er knyttet til musikk og til kirke. Denne forbindelsen ivaretas best ved at vigsling til tjeneste videreføres som en frivillig innsettelse til tjeneste. Vigslingen endrer da navn til forbønnshandling. Nåværende liturgi for vigsling til kantor videreføres med denne endringen.
- Skråstola er et økumenisk liturgisk kjennetegn på diakontjenesten. Å innføre skråstola for kantorer kan oppfattes som innføring av et «samlediakoniat» eller «bredt diakoniat».

Alternativet til dette høringsforslaget er å videreføre vigsling til kantor som en obligatorisk vigsling og innføre skråstola som vigslingstegn.

Alternativt forslag:

Vigsling av kantor forblir en *obligatorisk* ordning og forstås som en vigsling ved en biskop til en livslang tjeneste under biskopens særlig tilsyn og med skråstilt stola som vigslingstegn over en alba. En slik vigsling uttrykker kirkens forståelse av kantortjenesten i Den norske kirke og er derfor obligatorisk . Stolaen kan ha et psalter som kjennetegn, tilsvarende malteserkors for diakoner.

Argumenter for dette alternativet er:

- Kantortjenesten er en svært sentral tjeneste i vår kirke med liturgiske, lovprisende, forkynnende, diakonale og undervisende oppgaver. Om diakoner og kateketer vigsles, er det naturlig at også kantorene vigsles.
- Den musiske kommunikasjonsformen av kristen tro (evangeliet) gir et viktig og utfyllende bidrag til den forkynnende, undervisende og diakonale kommunikasjonsform.
- Ved Bispemøtets åpne tilnærming til hvilke tjenester det kan vigsles til, er det gitt et fornyet faglig grunnlag for å fortsette med den vigslingspraksis som er igangsatt med vigsling av kantorer.
- Selv om mange kantorer i dag ikke lar seg vigsle, bør man tenke langsiktig å se det som et mål at dette over tid vil bli en fast praksis. Kirken kan stimulere til dette på en bedre måte enn det har vært gjort, og legge til rette for en Vei til kantortjenesten.
- Om kirken nå går bort fra obligatorisk vigsling, kan dette tenkes å gi et negativt signal om hvordan kirken ser på kirkemusikkjenesten.

8. Høringsspørsmål:

Høringsspørsmål 1a:

Slutter høringsinstansen seg til høringsforslaget om at vigsling av kantor endres fra å være en obligatorisk vigslingsordning til å bli en frivillig handling ved inngangen til tjenesten som kantor?

Høringsspørsmål 1 b:

Hvis høringsinstansen sier ja til høringsspørsmål 1a, slutter en seg til valget av ordet ordet «forbønn» om handlingen?

Høringsspørsmål 1c:

Hvis høringsinstansen ikke slutters seg til ordet «forbønn», foretrekker en da å bruke ordet «innvielse», «velsignelse», «sendelse», «vigsling» eller et annet ord?

Høringsspørsmål 1 d:

Hvis høringsinstansen sier ja til høringsspørsmål 1 a, anbefaler en også at en korkappe (eller svart cassock) kan brukes av alle kirkemusikere som liturgisk drakt, og med røklin (en kort messeskjorte) over denne for dem som har hatt en slik forbønnshandling for sin tjeneste som kantor?

Høringsspørsmål 1 e:

Hvis høringsinstansen sier ja til høringsspørsmål 1a, anbefaler en at det fortsatt skal finnes en egen vigslingsliturgi for kantor, forestått av biskopen eller den biskopen bemyndiger til dette?

Høringsspørsmål 2a:

Slutter høringsinstansen seg til det alternative forslaget om at vigsling av kantor forblir en obligatorisk ordning og forstås som en vigsling ved en biskop til en livslang tjeneste under biskopens særlige tilsyn og med skråstilt stola som vigslingstegn over en alba?

Høringsspørsmål 2b:

Hvis høringsinstansen sier ja til høringsspørsmål 2 a, anbefaler en også at liturgisk drakt for kantorer skal være alba og skråstilt stola, med psalter som kjennetegn på stolaen?

Høringsspørsmål 3:

Hvilke tiltak mener høringsinstansen gjennomføres nærmere for å styrke rekrutteringen til kantortjenesten?

Høringsspørsmål 4:

Hvilke tiltak mener høringsinstansen bør iverksettes for å styrke utdanningen til kantortjenesten?

Høringsspørsmål 5:

Hvilke tiltak mener høringsinstansen kan gjennomføres for å forbedre kantortjenesten i menighetene?

Høringsspørsmål 6:

Hvilke andre synspunkt vil høringsinstansen gi til høringsdokumentet?

9. Økonomiske/administrative konsekvenser

Begge alternative forslag medfører utgifter til liturgisk drakt. Alternativ 1 vil være et rimeligere alternativ enn alternativ 2. Røklin vil koste ca kr 3.000 for hver kantor som lar seg vigsle. Alba og skråstola vil koste ca kr 13.000 for vigslet kantor. Antallet vigslede kantorer er det i dag vanskelig å anslå.

Høringen og bearbeiding av høringen beregnes til fire månedsverk. Det vil i tillegg gjennomføres en større konsultasjon som ledd i bearbeiding av høring og eventuell fremføring av sak til Kirkerådet og Kirkemøtet. Beregnet kostand for Kirkerådet ca kr 350 000.

Øvrige økonomiske og administrative konsekvenser avhenger av hvilke vedtak som gjøres for å styrke kantortjenesten. Dette må utredes nærmere etter denne høringen.